

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR	Anna Kuusela
TITLE	”Tytöt saavat olla tyttöjä ja pojat poikia” – Sukupuoli perussuomalaisten puolueohjelmissa
YEAR	2025
DOI	https://journal.fi/politiikka/article/view/146043
VERSION	Publisher’s PDF
CITATION	Kuusela, Anna ”Tytöt saavat olla tyttöjä ja pojat poikia” – Sukupuoli perussuomalaisten puolueohjelmissa Politiikka 67:2, s. 121–146, 2025 DOI: 10.37452/politiikka.146043
LICENSE	CC BY NC ND

”Työt saavat olla tyttöjä ja pojat poikia”

– Sukupuoli perussuomalaisen puolueohjelmassa

ANNA KUUSELA

TIIVISTELMÄ Artikkelissa tarkastellaan laadullisen sisällönanalyysin ja määrällisen sisällönerittelyn avulla sukupuolen saamia merkityksiä perussuomalaisen puolueohjelmassa (n = 52). Merkityksiä analysoidaan kolmessa ajanjaksossa (1995–2010, 2011–2016, 2017–2023), kolmessa politiikkalohkossa (sosiaalinen ulottuvuus, talous ja työ, turvallisuus) ja kolmeen teoreettiseen työkaluun tukeutuen (antigenderismi, femonationalismi, sukupuolipopulismi). Viittaukset sukupuoleen lisääntyvät ajallisesti ja eniten sukupuoleen liittyvää sisältöä on sosiaalisen ulottuvuuden politiikkalohkossa, jossa sukupuoli merkityksellistyy sukupuolipopulistisesti heteroydinperheeseen ja kahden sukupuolen järjestykseen. Linjassa antigenderistisen liikkeen nousun kanssa puolueen suhtautuminen sukupuolten väliseen tasa-arvoon on jyrkentynt ajan saatossa. Vastaavasti talouden ja työn politiikkalohkossa vastustetaan vahvasti varojen kuluttamista feminismiin. Tämän lisäksi sukupuoli merkityksellistyy talouden ja työn politiikkalohkossa synnyttämiseen, sillä näin syntyy uutta työvoimaa. Turvallisuuden politiikkalohkossa sukupuoli merkityksellistyy femonationalistisesti suhteessa maahanmuuttoon ja ulkoa tuleviin uhkiin. Vajaassa viidenneksessä puolueohjelmissa ei käsitellä sukupuolta lainkaan, mikä kuvastaa perussuomalaisen kaksijakoista suhtautumista sukupuoleen ja tasa-arvoon.

Asiasanat: Sukupuoli, populismi, femonationalismi, antigenderismi, perussuomalaiset

JOHDANTO

Populistisen radikaalioikeiston ja sukupuolen välinen suhde on kasvava tutkimusaihe, josta on kirjoitettu laajoja toimitettuja teoksia (Dietze ja Roth 2020; Köttig ym. 2016) ja teemanumeroita (esim. Graff ym. 2019; Spierings ym. 2015). Populistisen radikaalioikeiston kannatuksen nousun ja konservatiivisten näkemysten muun muassa sukupuolesta ja sukupuolten välisestä tasa-arvosta on tulkittu olevan kulttuurinen vastaisku pitkään jatkuneelle liberaalille kehitykselle (Kantola ja Lombardo 2017; Kováts 2016; Norris ja Inglehart 2019), ja populistisen radikaalioikeiston suhdetta sukupuoleen on kutsuttu jopa pakkomielleiseksi (Dietze ja Roth 2020, 7). Suomessa erityisesti Sipilän hallitus, jossa perussuomalaiset olivat ensimmäistä kertaa hallitusvastuussa, on vaikuttanut kielteisesti politiikkansa ja ylipäänsä poliittisen ilmapiirin muutoksen kautta suomalaiseen tasa-arvopolitiikkaan ja feminismiin (Elomäki ym. 2016; Elomäki ja Kantola 2017, 232).

Perussuomalaisten sukupuolinäkemyksiä tarkastellessa on huomioitava sukupuolen käsitteen jännitteisyys ja suomalainen tasa-arvopoliittinen konteksti. Niin sukupuolen kuin tasa-arvon käsitteille ei ole olemassa yhtä vakiintunutta määritelmää, vaan määritelmistä käydään jatkuvaa kamppailua (Holli 2012, 74; Kantola ym. 2020, 12; Julkunen 2010, 10). Sukupuoli on ymmärretty eri yhteyksissä muun muassa biologian, roolien ja tekemisen kautta (Julkunen 2010, 10). Jännittyneisyydestä huolimatta suomalaiset jakavat suhteellisen laajasti ajatuksen sukupuolten tasa-arvosta hyväksyttävänä asiana ja näkemyksen Suomesta tasa-arvon pioneerimaana. Feminismiin suomalaiset ovat tyypillisesti suhtautuneet epäilevämmiin (Holli 2012, 73–74). Toisaalta ei ole olemassa täysin ”omanlaista” suomalaista tapaa suhtautua tasa-arvoon tai ”omaa” suomalaista tasa-arvopolitiikkaa, vaan muut, kuten Euroopan unioni, vaikuttavat suuresti suomalaiseen tasa-arvopolitiikkaan (Kantola ym. 2020, 15–16). Myöskään perussuomalainen sukupuolikäsitys ei ole täysin omanlaisensa, vaan se muovaantuu suhteessa ympäröivään kotimaiseen ja kansainväliseen poliittiseen ympäristöön.

Aikaisempi tutkimus (esim. Palonen ja Saresma 2017) perussuomalaisten sukupuoli- ja tasa-arvonäkemyksistä sijoittuu pääasiassa Timo Soinin aikaan, vaikka puolue on puheenjohtajavaihdosten jälkeen muuttunut selvästi radikaalimpaan suuntaan esimerkiksi tasaisesti jyrkentyneiden maahanmuutto- ja talousnäkemysiensä kautta (Palonen 2021). Ennen vuotta 2017 tehty tutkimus perussuomalaisesta sukupuolesta ja tasa-arvosta ei näin ollen välttämättä riitä selittämään nykykuva. Artikkelini täydentää aikaisempaa tutkimusta ei vain ajallisesta näkökulmasta, mutta myös tarkastelemalla perussuomalaista sukupuolta kokonaisvaltaisesti, eikä esimerkiksi vain tasa-arvopolitiikan tai jonkin tietyn politiikkalohkon kontekstissa. Tämä tarjoaa nyansoidumman kuvan puoleen sukupuolinäkemyksistä.

Populistiset radikaalioikeistopuolueet on perinteisesti nähty miesten puolueina (Mudde 2007). Myös perussuomalaisissa miesten rooli korostuu niin jäsenpohjassa kuin politiikassa. Tämä näkyy verrattaessa puolueen sukupuolijakaumaa muihin Suomen eduskuntapuolueisiin: puolueen jäsenistä (Keipi ym. 2017), äänestäjistä (Westinen ym. 2020) ja kannattajista (Kestilä-Kekkonen ja Sipilä 2020) enemmistö on nuoria miehiä. Perussuomalaisten politiikassa ei olla aikaisemman tutkimuksen mukaan oltu kiinnostuneita sukupuolten tasa-arvon parantamisesta, vaan se on nähty jo saavutettuna ja olemassa olevana asiana. Puolueen politiikkaa on kuvattu jopa antifeministiseksi. (Kantola ja Lombardo 2019; Ylä-Anttila ja Luhtakallio 2017.) Tulokset

ovat linjassa monista muista perussuomalaisen eurooppalaisista sisarpuolueista tehtyjen tutkimusten kanssa (esim. de Lange ja Mügge 2015; Donà 2021; Graff ja Korolczuk 2022).

Tässä artikkelissa kysyn, mitä merkityksiä sukupuoli saa perussuomalaisen politiikassa ja miten nämä merkitykset muuttuvat ajassa. Aineisto koostuu kaikista (n = 52) perussuomalaisen puolueohjelmista sen perustamisvuodesta 1995 vuoden 2023 loppuun. Puolueohjelmien avulla pääsen kiinni puolueen syviin ideologisiin näkemyksiin sukupuolesta ja tasa-arvosta verrattuna esimerkiksi yksittäisten puoluejäsenten kantoihin (Borg 1965). Tarkastelen artikkelissa seuraavaksi perussuomalaiset-puoluetta ja sen sukupuolilytköksiä osana suomalaista kontekstia. Tämän jälkeen erittelen teoreettisia työkalujani, antigenderismiä, femonationalismia ja sukupuolipopulismia, suhteessa kansainväliseen tutkimukseen populistisesta radikaalioikeistosta. Valitsemani teoreettiset välineeni punoutuvat yhteen populismin käsitteen avulla. Teoreettisen osion jälkeen esittelen puolueohjelma-aineiston ja analyysimenetelmäni. Aineiston määrällisen sisällönerittelyn jälkeen syvennän luentaani laadulliseksi sisällönanalyysiksi käyden läpi sukupuolen saamia merkityksiä kolmessa analyysiluvussa. Lopuksi esitän artikkelin johtopäätökset ja laajemman kontribuution.

PERUSSUOMALAISET MIESTEN POPULISTIPUOLUEESTA RADIKAALIOIKEISTOLAISEKSI PUOLUEEKSI

Populistinen radikaalioikeisto voidaan määritellä nativismin, autoritaarisuuden ja populismin kautta (Mudde 2007). Vielä vuonna 2016 populismi- ja äärioikeistotutkija Cas Mudde rajasi perussuomalaiset eurooppalaisen populistisen radikaalioikeiston ulkopuolelle, mutta vuoden 2017 puheenjohtajavaihdosten ja eduskuntaryhmän hajoamisen jälkeen puolue on muuttunut (Palonen 2021). Perussuomalaiset luetaankin nykyisin populistiseen radikaalioikeistoon (esim. Saresma ja Palonen 2022) ja puolue on tehnyt esimerkiksi yhteistyötä kyseisen puolueperheen sisällä europarlamentissa.

Perussuomalaiset-puolue syntyi vuonna 1995 Suomen Maaseudun Puolueen (SMP) seuraajana. Puolue kasvoi pienpuolueesta vuoden 2011 ”jyttyvaalien” jälkeen yhdeksi Suomen suurimmista puolueista. Perussuomalaisen alkuaikojen pienpuoluepolitiikka ei ole ollut ideologisesti vielä kovin selkeää tai vakiintunutta, vaan se on uusille puolueille tyypilliseen tapaan hakenut paikkaansa suomalaisella puoluekentällä (Palonen ja Sunnercrantz 2021; Ylä-Anttila 2014). Perinteisellä oikeisto–vasemmisto-jakolinjalla perussuomalaiset sijoittuivat alkuvaiheessa keskustaan (Paloheimo 2008). Alkuaikoina perussuomalaisissa näkyi jopa SMP:n perinne vasemmistopopulistisena ”rötösherrojen” vastustamisena (Palonen ja Sunnercrantz 2021; Ylä-Anttila 2014). Vuonna 2017 puolueen puheenjohtajuus siirtyi puolueen pitkäaikaiselta puheenjohtajalta Timo Soinilta Jussi Halla-aholle – minkä seurauksena puolue hajosi useiden perussuomalaisen kansanedustajien erottua puolueen eduskuntaryhmästä. Tästä lähtien puolueen talousnäkökymykset (Palonen 2021) ja äänestäjät (Westinen ym. 2020) ovat vahvasti oikeistolaituneet. Myös perussuomalaisen maahanmuuttoasenteet ovat kiristyneet (Kovala ym. 2023) erityisesti vuoden 2017 jälkeen (Palonen 2021). Vuonna 2021 puolueen puheenjohtajaksi valittiin Riikka Purra. Purra on huomion arvoisesti puolueen ensimmäinen naispuheenjohtaja, vaikkakaan hän

ei ole sukupuolensa kannalta harvinaisuus Euroopan populistisissa radikaalioikeistopuolueissa (Pettersson ym. 2023).

Puolue on suhtautunut sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja feminismiin suhteellisen kielteisesti koko olemassaolonsa ajan. Puolueen käsitys sukupuolesta on aikaisemman tutkimuksen mukaan hyvin konservatiivinen ja se pitää yllä perinteisiä sukupuolirooleja ja epätasa-arvoista sukupuolijärjestelmää. (Kantola ja Lombardo 2019; Saresma 2018; Ylä-Anttila ja Luhtakallio 2017.) Puolueen kannattajat suhtautuvat suhteellisen kielteisesti esimerkiksi ydinperheen merkityksen vähenemiseen, sukupuolineutraaliin avioliittoon ja aborttioikeuteen (Hjelm 2023, 22–26). Perussuomalaiset suhtautuvat kriittisesti yhteiskuntatieteeseen (Saarinen ym. 2020), jonka kentällä esimerkiksi sukupuolentutkimuksessa ja sosiologiassa tutkitaan sukupuolta ja tasa-arvoa. Puolue hyödyntää politiikassaan omaa vaihtoehtoista 'tiedettään' (Saresma ja Palonen 2022) myös sukupuolen ja tasa-arvon kontekstissa.

Perussuomalaisten sukupuolinäkemyksiin vaikuttaa osaltaan puolueen miesvaltaisuus. Populistisia radikaalioikeistopuolueita ovat perinteisesti äänestäneet matalasti koulutetut miehet. Perussuomalaisten kannattajissa miehet ovat vielä vahvemmin edustettuina kuin muissa eurooppalaisissa radikaalioikeistopuolueissa. Kannattajaprofiili ei muuttunut merkittävästi vuoden 2017 jälkeen suhteessa kannattajien ikään, sukupuoleen, koulutukseen tai populistiselle radikaalioikeistolle tyypillisiin arvo- ja asenneulottuvuuksiin. (Kestilä-Kekkonen ja Sipinen 2020.) Kuitenkin käsitellessäni puolueen sukupuolinäkemyksiä kannattajapohjan muutosta kiinnostavampi ulottuvuus olisi jäsenpohjan muutos, josta ei ole luotettavaa tietoa. Perussuomalaisten kansanedustajissa naisten osuus on hieman noussut. Vuoden 2023 eduskuntavaaleissa valituista kansanedustajista naisia oli 37 prosenttia (Tilastokeskus 2023), kun sitä ennen naisten osuus on ollut korkeintaan alle kolmanneksen (Pikkala 2020). Naisia on silti toiminut perussuomalaisten avainasemissa ja keulakuvina kuten nykyisin puoluejohtajanakin. Perussuomalaiset-puolue ja sen politiikan sisällöt ovat siis vuosien aikana muuttuneet, joten olettaisi, että puolueen suhde sukupuoleen on myös muuttunut. Tässä artikkelissa tarkastelen, paikantuuko mahdollinen muutos puolueen ohjelmissa.

ANTIGENDERISMI, FEMONATIONALISMI JA SUKUPUOLIPOPULISMI POPULISTISESSA RADIKAALIOIKEISTOSSA

Puolueen ohjelmien sukupuolta luen tukeutuen antigenderismin, femonationalismin ja sukupuolipopulismin käsitteisiin. Tässä luvussa esittelen teoreettisia välineitäni ja niiden välisiä suhteita kontekstualisoiden niitä aikaisempaan kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen populistisesta radikaalioikeistosta ja sukupuolesta.

Populismi on kiistelty käsite, jolle on annettu useita määritelmiä (Laclau 2005, xi; Vulovic ja Palonen 2023). Osa tutkijoista määrittelee populismin ideologiana, jossa yhteiskunta voidaan jakaa kahteen homogeeniseen ja vastakkaiseen ryhmään: korruptoituneeseen eliittiin ja nuhteettomaan kansaan, joista jälkimmäisen tahdon halutaan olevan politiikan ydin (Mudde 2004). Näin määriteltynä populismiin liittyy ideologista ehdottomuutta, jonka vuoksi siihen sisältyy moniarvoisuuden ja monipuoluepolitiikan vastustamista (Bertsou ja Carmani 2020).

Tässä artikkelissa ymmärrän populismin kuitenkin laajemmin, sosiaalisena logiikkana ja tapana konstruoida poliittista. Populismi voi siten limittyä myös sellaisiin tilanteisiin ja ilmiöihin, joita ei perinteisesti määritellä populistisiksi (Laclau 2005, xi). Populismi on näin ymmärrettynä rajanvetoa, vastakkainasettelun luomista ja affektiivisesti latautuneita erontekoja meidän ja muiden välillä. Meidän ja muiden määrittely on tilannesidonnaista, eikä ole olemassa objektiivisia meitä ja muita. (Laclau 2005; Palonen ja Sunnercrantz 2021; Vulovic ja Palonen 2023). Populististen radikaalioikeistopuolueiden sukupuolen ja tasa-arvon uudelleenmäärittely eri konteksteissa luo erilaisia populistisia erontekoja meistä ja muista (Mayer ym. 2014). Näin ajateltuna populismi ei ole, eikä sisällä ideologiaa (Laclau 2005; Palonen ja Sunnercrantz 2021; Vulovic ja Palonen 2023). Laclau mukaisesti ymmärrettynä populismia on helpompi tarkastella erillään esimerkiksi nationalismista (Vulovic ja Palonen 2023), maahanmuuttovastaisuudesta (Palonen ja Sunnercrantz 2021) tai artikkelissani olennaisista antigenderismistä ja femonationalismista.

Teoreettisena välineenä käyttämälläni antigenderismillä viitataan suppeammin katolisen kirkon 1990-luvulla synnyttämään liikkeeseen, joka käsittää sukupuolen biologiana ja biologisiin eroihin perustuvan sukupuolijärjestelmän luonnollisena tilana. Antigenderismin keskiössä on sosiaalisen sukupuolen (*gender*) karsastaminen verrattuna biologiseen sukupuoleen (*sex*). Liike vastustaa oman kehittelemänsä sanaston mukaan sukupuoli-ideologiaa ja sukupuoliteoriaa. (Corredor 2019; Kováts 2016; Paternotte ja Kuhar 2018.) Tämä katolisen kirkon termistö on levinnyt populistisen radikaalioikeiston käyttöön (Corredor 2019; Graff ja Korolczuk 2022, 3). Analyysissä hyödynnänkin laajempaa käsitystä antigenderismistä. Ymmärrän antigenderismin kaikenlaisena sukupuolten välisen tasa-arvon vastustamisena ja vastaiskuna feminismille (Corredor 2019). Antigenderismi tarkoittaa siten toimintaa, jolla pyritään missä vain poliittisen päätöksenteon vaiheessa vastustamaan feminististä tai sukupuolten välistä tasa-arvopolitiikkaa (Verloo 2018a, 6). Kyseiseen ajatteluun yhdistyy myös kriittisyys länsimaista yhteiskuntaa, tiedettä ja kulttuurihistoriaa kohtaan, sillä ne nähdään feminismin korruptoimina (Graff & Korolczuk 2022, 17–18). Vaikka sukupuolten välistä tasa-arvoa ja feminismiä on vastustettu feministisen liikkeen alusta alkaen (Verloo 2018a, 4, 8), lähivuosikymmenten voimakas liikehdintä feminismiä vastaan on kauttaaltaan limittynyt antigenderistiseen liikkeeseen ja sen ideologiaan. Populistinen radikaalioikeisto on katolisen kirkon ohella ollut liikkeen tärkeä toimija (Corredor 2019).

Toinen artikkelini teoreettinen työkalu on femonationalismi. Tutkijat ovat käyttäneet käsitettä kuvaamaan, kuinka populistinen radikaalioikeisto hyödyntää feminismin ideoita omassa toiminnassaan, perustellen esimerkiksi (muslimi)maahanmuuton aiheuttavan vaaraa länsimaalaisen yhteiskunnan jo saavutettuna koetulle tasa-arvolle (Farris 2017). Femonationalismia onkin käytetty erityisesti populistisen radikaalioikeiston mutta myös muiden toimijoiden (muslimi) maahanmuuttoa vastustavissa puheenvuoroissa (Farris 2017; Honkasalo ja Hjelm 2020; Sager ja Mulinari 2018; Verloo 2018b). Femonationalismi-käsitteen kehittäjä Sara Farris on argumentoinut femonationalismin selittävän populismia paremmin populististen radikaalioikeistopuolueiden suhdetta sukupuoleen. Femonationalismiin verrattuna populismi voi Farrisin (2017, 4–7) mukaan yksinkertaistaa liikaa ihmisryhmien välisiä erontekoja esimerkiksi vain muslimieiksi ja ei-muslimieiksi: kuitenkin populistinen radikaalioikeisto käsittelee usein muslimimiehiä vihollisina tai sortajina, mutta musliminaisia pelastettavina uhreina. Femonationalismi teoreettisena työkaluna valottaa sukupuolen saamia merkityksiä erityisesti suhteessa sukupuolittuneeseen

maahanmuuttoon. Monet maahanmuuttoon liittyvät yhteiskunnalliset keskustelut, liittyen esimerkiksi huivin käyttöön tai kunniaväkivaltaan, ovat läpeensä sukupuolittuneita.

Kolmas ja viimeinen artikkelin teoreettinen työkalu on sukupuolipopulismi. Sukupuolipopulismi on kulttuuri- ja sukupuolentutkija Tuija Saresman (2018; 2014) kehittänyt käsite, jonka mukaan sukupuoli on biologisiin eroihin perustuva pysyvä dikotominen järjestelmä. Saresman (2017) mukaan perussuomalaiset näkevät sukupuolten välisen tasa-arvon kahden vastustajan välisenä kilpailuna, jossa toisen puolen voittaessa toinen puoli häviää. Sukupuolipopulismilla voidaan analysoida, miten sukupuoli määritellään ja ymmärretään, minkälaiset roolit eri sukupuolille annetaan ja millaiseen sukupuolijärjestykseen sillä pyritään (Saresman 2018). Saresman (2018) on käyttänyt sukupuolipopulismia käsitteeksi ja kehittänyt sitä edelleen juuri perussuomalaisten kontekstissa.

Kansainvälisessä tutkimuksessa antigenderismiä ja femonationalismia on käytetty selittämään populistisen radikaalioikeiston ja sukupuolen välistä suhdetta. Tuoreessa vertailevassa tutkimuksessa on todettu, että mikäli yhteiskunnassa ja laissa hyväksytään laajasti sukupuolten sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen tasa-arvo, populistiset radikaalioikeistopuolueet hyödyntävät femonationalistista viitekehystä sukupuolesta. Sen sijaan, mikäli tasa-arvon ajatus ei ole yhteiskunnassa laajasti jaettu tai laillisesti tuettu, populistiset radikaalioikeistopuolueet käyttävät antigenderististä kehystä. (Reinhardt 2023.) Esimerkiksi Italian Pohjoisen Liigan suhtautuminen sukupuoleen muuttui pääasiallisesti femonationalistisesta vahvemmin antigenderistiseksi puolueen radikaalistumisen ja Italian yhteiskunnallisten muutosten kuten kirkon antigenderistisen liikkeen vahvistumisen jälkeen (Donà 2021).

Tämän lisäksi populististen radikaalioikeistopuolueiden ja sukupuolen välisten yhteyksien on huomattu vaihtelevan sekä eri politiikkalohkoissa että yhteiskunnallisissa ja valtiollisissa konteksteissa. Populistiset radikaalioikeistopuolueet suhtautuvat sukupuoleen konservatiivisesti erityisesti perhepolitiikassa. Sen sijaan suhtautuminen sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja joissain tapauksissa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksiin näyttää liberalimpina, kun se suhteutetaan maahanmuuttoon ja islamin vastustamiseen. (Akkerman 2015; Mayer ym. 2014.) Myös esimerkiksi Alankomaiden ja Belgian populistipuolueiden puolueohjelmissa sukupuolen saamiin merkityksiin vaikutti perinteisissä sukupuolipoliittisissa kysymyksissä erityisesti puolueen ideologinen suuntautuminen, kun sen sijaan sukupuolittuneen maahanmuuton merkitykset rakentuivat kontekstisidonnaisesti (de Lange ja Mügge 2015).

Antigenderismissä, femonationalismissa ja sukupuolipopulismissa on pohjimmiltaan kyse me vastaan he -asetelmasta, vain kulloinkin meiksi ja heiksi määriteltävät ryhmät tai asiat vaihtelevat. Artikkelissa käyttämäni teoreettiset käsitteet punoutuvat siis yhteen populismin käsitteen avulla (Laclau 2005). Kyseessä ovat eri tilanteissa eliitti vastaan kansa, maahanmuuttajat vastaan ei-maahanmuuttajat, feministit vastaan antifeministit, tunteet vastaan faktat ja biologinen sukupuoli vastaan sosiaalinen sukupuoli. Nämä affektiiviset eronteot tuottavat tilannesidonnaisia vastakkainasetteluja meidän ja muiden välille populistisen logiikan mukaisesti (Laclau 2005; Palonen ja Sunnercrantz 2021; Vulovic ja Palonen 2023).

Kuitenkaan populismin käsite yksin ei riitä selittämään populistisen radikaalioikeiston ja sukupuolen suhdetta. Antigenderismiä on käytetty teoreettisena käsitteenä ymmärtämään populistisen radikaalioikeiston kasvavaa erittäin kriittistä suhtautumista nimenomaan sukupuoleen ja sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Antigenderismi ei kuitenkaan auta juuri laisinkaan selit-

tämään sitä, miksi feminismiin argumentteja hyödynnetään ja miksi tasa-arvoa puolustetaan populistisen radikaalioikeiston maahanmuuttopuheessa. Tähän tehtävään tarvitaan femonationalismin käsitettä. (Farris 2017, 58.) Sukupuolipopulismi vuorostaan antaa mahdollisuuden analysoida kaikkein yksinkertaisimmillaan, miten sukupuolesta puhutaan ja miten se ymmärretään (Saresma 2018) niissäkin tilanteissa, joissa sukupuolta ja sukupuolten välistä tasa-arvoa ei vastusteta (antigenderismi) tai maahanmuuton kontekstissa puolusteta (femonationalismi). Perussuomalaisen puolueohjelmien analyysiluvussa esitän, miten nämä kolme käsitettä yhdessä auttavat ymmärtämään perussuomalaisen sukupuolinäkemyksiä.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Artikkelin aineisto koostuu kaikista saatavilla olevista (n = 52) Perussuomalaisen puolueohjelmista. Puolueen ohjelmat ovat kiinnostava tutkimuskohde tarkastellessa perussuomalaisen sukupuolinäkemyksiä, sillä niissä käsitellään puolueen syvempää ja virallista ideologiaa verrattuna esimerkiksi yksittäisten puoluejäsenten kirjoituksiin. Lähes kaikilla poliittisilla ryhmittymillä on kautta ajan ollut oma ohjelmansa toimintansa suuntaamiseksi ja informoidakseen niin vastustajiaan, kannattajiaan kuin potentiaalisia kannattajiaan. (Borg 1965, 1–6.) Puolueohjelmia voidaan tulkita toimintatilanteina, joiden laatimistyöhön limittyvät ajan poliittiset kamppailut, konfliktit ja tulevaisuuden kuvat puolueen sisällä ja ulkopuolella (Aarnio 2004, 156–159). Poliittisten ohjelmien tietovaranto Pohtiva (2023a) luokittelee puolueohjelmat viiteen eri luokkaan: yleisohjelmiin, vaaliohjelmiin, tavoiteohjelmiin, erityisohjelmiin ja muihin ohjelmiin. Käytän artikkelissa jakoa neljään luokkaan: yleis- ja tavoiteohjelmat, vaaliohjelmat, erityisohjelmat ja muut ohjelmat, koska yleis- ja tavoiteohjelmien erottelu on vaikeaa (Borg 1965) ja kyseisiä ohjelmia on perussuomalaisilla verrattain vähän.

Aineistoon sisältyvät kaikki saatavilla olevat 52 perussuomalaisen julkaisemaa puolueohjelmaa puolueen perustamisvuodesta 1995 vuoden 2023 loppuun. Puolueohjelmat on kerätty Tietoarkiston Poliittisten ohjelmien tietovarasto Pohtivasta (Pohtiva 2023b) ja puolueen omilta nettisivuilta (PS 2023). Puolueohjelmista 22 on tyypiltään erityisohjelmia, joissa on käsitelty eniten maaseutu-, koulutus-, maahanmuutto- ja talouspolitiikkaa. Vaaliohjelmia (16) on kirjoitettu lähes joka vaaleja varten. Muut ohjelmat (yhdeksän) koostuvat vaihtoehtobudjeteista, joita on julkaistu vuodesta 2011 lähtien puolueen ollessa oppositiossa. Yleis- ja tavoiteohjelmia on julkaistu viisi.

Aineiston määrällinen sisällönerittely toteutettiin laadullisen aineiston analyysiohjelmisto NVivon avulla. Analyysiprosessin alussa koodasin kaikki puolueohjelmissa esiintyvät sukupuoli- ja sukupuoli- viittaukset joko suoriksi tai epäsuoriksi viittauksiksi sukupuoleen. Suorilla viittauksilla tarkoitetaan tekstikohtia, joissa on käytetty sukupuolitettuja termejä, kuten nainen, poika tai äiti. Suoriin viittauksiin sisällytin lisäksi tekstikohdat, joissa kirjoitettiin sukupuolesta, tasa-arvosta tai feminismistä. Tällaisia viittauksia olivat muun muassa: ”*Suhtaudumme kriittisesti myös moniin ideologiaan kasvatuksen ja feminismiin ajatuksiin*” ja ”*Yhä useammalla peruskoulun päättävällä, etenkin pojalla, on puutteita lukemisen ja kirjoittamisen taidoissa*”. Suoria viittauksia sukupuoleen löytyi 34 ohjelmasta yhteensä 132.

Koska sukupuolta käsiteltiin ohjelmissa myös ilman sukupuolitettuja termejä, koodasin erikseen epäsuoria viittauksia sukupuoleen. Tällaisia puolueohjelmissa esiintyneitä sukupuolittuneita ilmiöitä olivat syntyvyys, yksinhuoltajaperheet, lähisuhdeväkivalta, maanpuolustus, veteraanit, hoitoala, hoiva, seksuaalirikollisuus ja jengit. Muun muassa ”*Valmistumisen lykkääntyminen tarkoittaa monesti toimeentulon ongelmia ja lykkäystä perheen perustamiseen*” ja ”*On veteraanien kunnianpalautuksen viimeinen hetki*”. Epäsuoria viittauksia sukupuoleen koodasin enemmän kuin suoria, 43 ohjelmasta yhteensä 243. Pelkkien suorien viittausten hyödyntäminen analyysissä olisi voinut antaa liian niukan kuvan perussuomalaisen sukupuolinäkemyksistä niiden vähäisen määrän takia. On huomioitava, että sukupuolittuneen ilmiön paikantaminen on konteksti- ja tieteenalakohtaista. Esimerkiksi maanpuolustuksen varusmiespalvelu ei välttämättä tulevaisuuden Suomessa ole pääasiassa nimenomaan miesten palvelusta eikä hoitoalan naisvaltaisuuteen olla aina kiinnitetty huomiota.

Sellaiset puolueohjelmat, joissa ei ollut yhtäkään viittausta sukupuoleen koodattiin omaan luokkaansa. Näitä ohjelmia oli yhteensä yhdeksän: Yksi yleis- tai tavoiteohjelma, kolme EU-vaaliohjelmaa ja viisi erityisohjelmaa, jotka käsitelivät maaseutu- (2), kieli- ja koulutuspolitiikkaa, sekä ympäristö- ja energiapolitiikkaa. Poliittisia ohjelmia analysoidessa onkin tärkeä kiinnittää huomiota siihen, onko jokin poliittisesti tärkeä asia kuten tasa-arvopolitiikka jätetty kokonaan pois ohjelmista (Borg 1965, 4).

Ymmärtääkseni paremmin sukupuolinäkemyksen ajallista muutosta koodasin kaikki puolueohjelmat sukupuoliviittauksineen niiden julkaisuvuosien mukaan kolmeen ajanjaksoon: 1995–2010, 2011–2016 ja 2017–2023. Vuosina 1995–2010 Perussuomalaiset oli pienpuolue, jolla oli nollasta viiteen kansanedustajaa. Vuodet 2011–2016 kuvaavat puolueen taivalta yhtenä isoista eduskuntapuolueista (39 kansanedustajaa) Timo Soinin johdolla. Vuosina 2017–2023 puolueen kannatus on yhä kasvanut, mutta aikaisemmasta tarkasteluajanjaksosta poiketen puolue on siirtynyt Jussi Halla-ahon ja Riikka Purran johdolla radikaalimpaan suuntaan (Palonen 2021). Vuosittain julkaistujen puolueohjelmien määrä on lisääntynyt ja puolueohjelmien tyypit ovat monipuolistuneet puolueen kasvaessa. Alkuvuosien 1995–2010 aikana julkaistiin 11 ohjelmaa, joista seitsemän on vaaliohjelmia ja neljä yleis- tai tavoiteohjelmia. Vuodesta 2011 vuoteen 2016 julkaistiin 16 ohjelmaa, eli kahdeksan erityisohjelmaa, neljä vaaliohjelmaa ja neljä muuta ohjelmaa eli vaihtoehtobudjettia. Vuosina 2017–2023 Perussuomalaiset ovat julkaisseet jopa 25 ohjelmaa, joista 14 on erityisohjelmia, viisi vaaliohjelmia, viisi muita ohjelmia ja yksi yleis- tai tavoiteohjelma.

Syventääkseni määrällistä sisällönerittelyä jaoin aineiston lähiluvun perusteella kolmeen sukupuolen kannalta merkittävään politiikkalohkoon, joita ovat sosiaalinen ulottuvuus, turvallisuus, sekä talous ja työ. Kävin tätä varten läpi kaikki koodaamani sukupuoliviittaukset tehden kategorioita sen mukaan, minkä politiikkateeman yhteydessä sukupuolta missäkin viittauksessa käsiteltiin (ks. esim. Silver ja Lewins 2014, 621). Yhdistelin kategorioita niin pitkään, että sain ne rajattua kolmeen erilliseen lohkoon. Sosiaalinen ulottuvuus pitää sisällään analyysin kannalta merkittävimpinä teemoina lähinnä perhepolitiikkaan ja tasa-arvoon liittyviä aineisto-otteita. Talous ja työ -lohkoon on koodattu perhepolitiikkaan liittyviä talous- ja työpoliittisia otteita, sekä muuta sukupuolittunutta talouden ja työn käsittelyä. Turvallisuuslohko sisältää sukupuolittunutta turvallisuuspolitiikkaa, josta huomattava osa käsittelee maahanmuuttoa. Kaikki aineistosta löytyvät suorat ja epäsuorat viittaukset sukupuoleen

on uudelleen koodattu aina vain yhteen politiikkalohkoon, vaikka osa aineisto-otteista voisi kuulua useaan lohkoon. Poliitiikkalohko on valittu sillä perusteella, mikä on tulkittavissa otteen perimmäiseksi viestiksi. Esimerkiksi jos otteessa viitataan syntyvyyteen, ote on koodattu kategoriaan sosiaalinen ulottuvuus. Mikäli syntyvyyteen liittyvän otteen pääasiallinen tarkoitus on ottaa kantaa työelämään tai valtiontalouden kestävyYTEEN, ote on koodattu politiikkalohkoon talous ja työ.

On korostettava, että vaikka aineistona toimivat kaikki puolueen ohjelmat ja sen(kin) kanalta määrällinen tarkastelu on perusteltua, aineisto-otteiden tarkasta määrästä ei voi vetää johtopäätöksiä. Määrällisen analyysin tarkoitus on toimia pikemminkin suuntaa antavana ja laadullista analyysia tukevana menetelmänä. Suurin osa aineisto-otteista kattaa kokonaisen kapaleen tekstiä, mutta osa sisältää vain yhden lauseen tai muutaman sanan väliotsikon. Ei siis voida ajatella, että yhden koodatun aineisto-otteen ”arvo” tai yksikkö on aina samansuuruinen (Prior 2014, 362). Otteiden määrällinen tarkastelu kokonaisuutena luo kuvaa sukupuolen saamien merkitysten laajemmista trendeistä eri politiikkalohkoissa ja eri ajanjaksoina.

Aineiston laadullinen sisällönanalyysi (Prior 2014) on toteutettu analysoimalla sukupuoliviittauksia sisältäviä aineisto-otteita eri politiikkalohkojen (sosiaalinen ulottuvuus, talous ja työ, turvallisuus) ja eri aikakausien (1995–2010, 2011–2016, 2017–2023) sisällä ajallisessa ja temaattisessa järjestyksessä. Aineiston sukupuoliviittauksia lukiessani olen keskittynyt siihen, missä yhteydessä ja miten sukupuolta käsitellään paikantaen ajallisen muutoksen aikakausiin tukeutuen. Erityisen kiinnostavia ovat olleet puolueohjelmissa usein toistuvat asiat, mutta myös yksittäiset muiden ohjelmien tyylistä ja/tai sisällöstä poikkeavat kohdat. Puolueohjelmia lukiessa keskityin sisällön lisäksi siihen, miten ja missä tärkeysjärjestyksessä asioita ilmaistaan (Borg 1965, 3–4).

PUOLUEOHJELMIEN MÄÄRÄLLINEN SISÄLLÖNERITTELY

Taulukossa 1 esitän kaikkien suorien ja epäsuorien sukupuoliviittausten määrät ja yhteismäärät perussuomalaisen puolueohjelmissa kolmena eri aikakautena ja kolmessa eri politiikkalohkossa. Sukupuolimaininnat ovat lisääntyneet jokaisessa tarkastelemassani lohkossa. Tarkastellessa sukupuoliviittausten määrää suhteessa ajanjaksoina julkaistujen ohjelmien määrään (11, 16 ja 25) sukupuolesta on kirjoitettu kaikkina ajankohtina lähes samassa suhteessa. Enemmistö sukupuoliviittauksista sopii sosiaalisen ulottuvuuden teemaan, mutta sukupuolesta on kirjoitettu paljon myös talouden ja työn sekä turvallisuuspolitiikan lohkojen alla.

Taulukko 1. Suorat ja epäsuorat sukupuoliviittaukset Perussuomalaisten puolueohjelmissa eri aikakausina (1995–2010, 2011–2016, 2017–2023) ja eri politiikkalohkoissa (sosiaalinen ulottuvuus, talous ja työ, turvallisuus). Suoria viittauksia on yhteensä 132 ja epäsuoria 243.

	1995–2010			2011–2016			2017–2023			yht.
	Suorat	Epäsuorat	yht.	Suorat	Epäsuorat	yht.	Suorat	Epäsuorat	yht.	
Sosiaalinen ulottuvuus	12	18	30	11	26	37	47	41	88	155
Talous ja työ	1	6	7	4	22	26	29	57	86	119
Turvallisuus	1	8	9	9	13	22	18	52	70	101
yht.	14	32	46	24	61	85	94	150	244	375

Taulukko esittää myös suorien ja epäsuorien viittauksien määrää. Erityisesti talouden ja työn sekä turvallisuuden teemojen alla sukupuolittuneisiin ilmiöihin viitataan usein käyttämättä sukupuolittuneita termejä (esim. nainen, isä). Talous- ja työpolitiikassa esimerkiksi hoitajista ja perhevapaista kirjoitetaan nostamatta kielellisesti esille ilmiöiden sukupuolittuneisuutta. Turvallisuuspolitiikassa muun muassa seksuaalirikosten tekijöihin ja uhreihin tai katujengien jäseniin viitataan ilman suoraa mainintaa sukupuolesta. Sosiaalisen kestävyuden politiikkalohkossa sukupuoleen viitataan yhä useammin epäsuorasti, mutta lohkoon sisältyy myös runsaasti suoria viittauksia sukupuoleen. Epäsuorat viittaukset ovat niin kaikissa politiikkalohkoissa kuin kaikina ajankohtina suoria viittauksia yleisempiä, lukuun ottamatta 2017–2023 sosiaalisen ulottuvuuden kategorian viittauksia.

Puolueohjelmien sukupuoliviittausten määrällisen sisällönerittelyn perusteella voidaan sanoa, että sukupuolesta kirjoitetaan ohjelmissa suhteellisen paljon, joskin usein epäsuorasti. On kuitenkin muistettava, että 43 ohjelman lisäksi oli yhdeksän ohjelmaa, joissa ei ollut lainkaan koodauskriteereihini soveltuvia sukupuoliviittauksia. Perussuomalaisten suhtautumista sukupuoleen ei siis voida ainakaan määrällisen analyysin perusteella kuvailla ”pakkomielleiseksi” (Dietze ja Roth 2020, 7), sillä puuttuuhan sen mainitseminenkin useista ohjelmista. Seuraavassa luvussa syvennän analyysia sukupuoliviittausten sisältöihin tarkastellessani, mitä nämä sisällöt ovat ja miten ne muuttuvat ajassa.

PUOLUEOHJELMIEN LAADULLINEN SISÄLLÖNANALYYSI

Sukupuoli ja sosiaalinen ulottuvuus:

”Huomioitava lapsen oikeus sekä isään että äitiin”

Tarkastelemissani kolmessa politiikkalohkossa sukupuolta käsitellään eniten sosiaalisen ulottuvuuden alla. Lohkon otteissa käsitellään perhepolitiikkaa (esim. perheet, syntyvyys), tasa-arvoa ja monia muita sukupuolittuneita teemoja (esim. maahanmuutto, terveys). Otteista suurin osa käsittelee sukupuolta perheiden ja synnyttämisen kautta. Sukupuolten välinen tasa-arvo mainitaan hyvänä asiana joissain puolueohjelmissa, mutta myös feminismiin vastustamista esiintyy.

Tämä on yleistä suomalaisessa kulttuurissa, jossa kannatetaan suomalaisen kulttuurin osasena nähtävää tasa-arvoa, mutta vastustetaan nimenomaisesti feminismiä (Holli 2012, 73–74).

Pienpuoluevuosien 1995–2010 perussuomalaisten poliittiset näkemykset ovat olleet vasta muotoutumassa ja hakemassa paikkaansa. Tämän johdosta alkuaikojen puolueohjelmista on luettavissa ristiriitaisuuksia. Niissä muun muassa ilmoitetaan perussuomalaisten kannattavan sukupuolten välistä tasa-arvoa ja pyydetään kuvittelemaan perussuomalainen kunta, jossa kaikki ovat tasavertaisia sukupuoleen ja muihin seikkoihin katsomatta (Kuntavaaliohjelma 2008; myös 2012). Kuitenkin käsitykset sukupuolesta, perheestä ja seksuaalisuudesta ovat paikoin sukupuolipopulistisia, sillä ne pyrkivät luomaan yksinkertaista ja dikotomista erottelua perinteisestä ja modernista tai biologisesta ja sosiaalisesta. Näissä eronteissa edeltävä on oikea ja suojeltava jälkimmäisen jäädessä vääräksi ja uhkaavaksi:

”Perhe on yhteiskunnan korvaamaton perussolu, jonka asemaa ei saa horjuttaa. Puolueemme ei hyväksy perhekäsitteen luonnotonta laajentamista. Lapsen saaminen ei ole subjektiivinen oikeus.” (Tavoiteohjelma 2005)

Edeltävässä katkelmassa kielletään perheen aseman kyseenalaistaminen ja sen ”luonnoton laajentaminen”. Otteessa puhutaan nimenomaan ydinperheestä, jota haastaa puolueohjelmissa niin taloudellisen tuottavuuden eetos kuin maahanmuutto (esim. Eurovaaliohjelma 2009) ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia tai vähintäänkin niiden lisäämistä pääasiassa kritisoidaan puolueohjelmissa koko pienpuolueajan ja aina Timo Soinin väistymiseen asti. Niissä vastustetaan naisparien hedelmöityshoitoja, sukupuolineutraalia avioliittolakia ja sateenkaariperheitä (Eduskuntavaaliohjelmat 2007; 2011; 2015). Sukupuolipopulismin käsitteen avulla tulkittuna seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien lisääminen vähentää puolueohjelmissa muiden oikeuksia, kuten edeltävässä otteessa ydinperheen asemaa. Sukupuoli merkityksellistyy puolueohjelmissa perinteisten perheroilien kautta, vaikkakin puolueohjelmista löytyy myös tasa-arvoisempaa puhetta:

”Nykyaikaiseen suomalaiseen perheiden turvallisuutta edistävään käytäntöön kuuluu myös perheen isien aseman korostaminen tasavertaisina kasvattajina ja toimijoina perheyhteisössä. Nykyperheissä ei tule olla roolijakoa, jossa koti ja kasvatus ovat ensisijaisesti naisten huolehdittavia osa-alueita. Miehilläkin on annettava mahdollisuus ja miesten on kannettava vastuunsa.” (Kuntavaaliohjelma 2008)

Edeltävä tasa-arvopoliittinen katkelma vastustaa perinteisiä perherooleja. Otteessa korostetaan niin miehen oikeutta kuin velvollisuutta osallistua lasten- ja kodinhoitoon. Velvollisuuden ja vastuun korostaminen sekä katkelman sanavalintojen ehdottomuus (”ei tule olla” vrt. ”ei tarvitse olla”) on poikkeuksellista perussuomalaisten puolueohjelmien kontekstissa. Ohjelmissa nimitetään korostetaan perhepoliittista yksilönvapautta ja perheiden oikeutta sopia itse hoivataakan jakamisesta verrattuna valtion ohjailuun. Sukupuolten välistä tasa-arvoa ajetaan myös seuraavan tarkasteluajanjakson 2011–2016 puolueohjelmissa ”Täydet ja tasa-arvoiset oikeudet sekä oikeusturva on taattava kaikille Suomessa asuville naisille ja tytöille (Turvallisuuspoliittinen ohjelma 2015; myös Eduskuntavaaliohjelma 2011)”. Katkelma on näennäisesti feministinen

julistus, mutta on huomioitava ohjelmien yhteiskunnallinen ja ajallinen konteksti, jonka kautta ote saa femonationalistisen kaiun. Väittämä esitetään puolueohjelmissa maahanmuuton yhteydessä, jonka perussuomalaiset ottivat kaikenkattavaksi poliittiseksi teemakseen vuonna 2011. Tästä johtuen femonationalismiin kytkeytyvät argumentit ilmaantuvat puolueohjelmiin vasta toisesta tarkasteluajanjaksosta lähtien. Vuonna 2015 Eurooppaa puhututti niin kutsuttu pakolaiskriisi. Voidaan siis tulkita, ettei kyse ole pelkästään tasa-arvon edistämisestä vaan myös maahanmuuton vastustamisesta. Samantyyppisesti puolueohjelmissa kannatetaan tasa-arvon lisäämistä kehitysmaissa, sillä suomalainen yhteiskunta nähdään jo tasa-arvoisena verrattuna epätasa-arvoisina koettuihin kehittyviin maihin (esim. Vaihtoehtobudjetti 2018). Tällainen femonationalistinen argumentointi on yleistynyt populistisilla radikaalioikeistopuolueilla erityisesti pakolaiskriisistä lähtien (Farris 2017; Honkasalo ja Hjelm 2020; Sager ja Mulinari 2018; Verloo 2018b). Mikäli katkelma tulkittaisiin vain feministiseksi politiikkalinjaukseksi, jo kahden vuoden päästä puolue olisi tehnyt käännöksen suhtautumisessaan tasa-arvoon ja feminismiin:

”Tytöjen ja poikien wc:t on säilytettävä kouluissa – se on ihmisoikeus. Tytöt saavat olla tyttöjä ja pojat poikia. Suhtaudumme kriittisesti moniin ideologisiin kasvatuksen ja feminismin ajatuksiin. Vaikka tarkoitus saattaakin alun perin olla hyvä, hukkuu lapsi helposti pesuveeten.” (Kuntavaaliohjelma 2017)

Viimeisen tarkasteluajanjakson 2017–2023 puolueohjelmissa antigenderistinen viestintä kasvaa. Aikaisempaan tasa-arvoa kannattavaan puolueohjelmapiheeseen verrattuna ”moniin feminismin ajatuksiin” kriittisesti suhtautuminen on suuri muutos. Toisaalta on pohdittava, mitä feminismiä tässä vastustetaan. Esimerkiksi pienpuolueaikana feminismi ei ole ollut kovin pinnalla suomalaisessa yhteiskunnassa verrattuna nykypäivään ja erityisesti vuoden 2017 lopussa käynnistyneeseen metoo-liikkeeseen. Feministisen liikkeen jalansijan myötä myös antigenderistinen liike on kasvanut Suomessa. Ajatus sukupuolittuneista vessoista ihmisoikeutena on yhteydessä siihen, että tytöt ”saavat” olla tyttöjä, eli heillä on ”oikeus” olla tyttöjä. Otteen mukaan tyttöjen ei ole oltava tai tule olla tyttöjä, eli sukupuoli ei kuitenkaan ole pakottava velvoite. Lapsien oikeuksien puolustaminen suhteessa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksiin on myös antigenderistisen liikkeen käyttämä keino. Niin homoseksuaalisuuden kuin nykypäivänä erityisesti transsukupuolisuuden on nähty olevan moraalipaniikin kaltainen uhka juuri lapsille (Robinson 2008). Kyseessä on sukupuolipopulistinen kiistatilanne, jossa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien saadessa lisää oikeuksia, vastakappaleeksi asetetaan lapset, joiden nähdään menettävän oikeuksiaan. Jakolinja kuvastaa populismin erontekojen epämääräisyyttä (Laclau 2005), sillä se jättää huomioimatta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret. Sukupuolipopulismi ja lasten suojelemisen tavoite leimaavat seuraavaakin katkelmaa:

”Mielestämme ”tasa-arvoa” ei myöskään tule edistää mitätöimällä sitä tosiseikkaa, että äidin ja isän roolit ovat keskimäärin erilaiset, jo biologisista syistä juontaen. Äiti on yleensä vauvan ensimmäinen ja myös tärkein hoitaja, mies ei imetä, sukupuolten keskimääräisessä herkkyydessä aistia tarpeita ja kokea empatiaa on eroja. Isän rooli korostuu yleensä lapsen kasvaessa.

Näemme, että lähtökohtaisesti paras paikka lapselle on perheessä, jossa hänellä on sekä isä että äiti.” (Perhepoliittinen ohjelma 2017; lähes samoin sanoin ilman viimeistä virkettä myös Sosiaalipoliittinen ohjelma 2019)

Edeltävä sukupuoliroolikäsitys on kaukana reilu kymmenen vuotta aiemmin julkaistusta näkemyksestä, jonka mukaan vanhemmilla tulisi olla tasavertainen rooli kodin ja lasten asioissa. Katkelmassa yksinkertaistetaan sukupuolisidonnaisiksi ominaisuuksiksi muun muassa empaattisuus, hoivavietti ja herkkyys. Sukupuoli merkityksellistyy sukupuolipopulismin käsitelmäriitmällisesti biologiaksi ja binäärisiksi eronteiksi (Saresma 2018), joskin sen nähdään olevan myös kamppailun alaisena. Antigenderistisen linssin kautta feminismin ja tasa-arvotyön nähdään haastavan tätä oikeaa ja perinteistä sukupuolikäsitystä – länsimainen nykyfeminismi siis korruptoi biologisena ja perinteisenä tosiasiana esitettyä perhemallia (Graff & Koroluczuk 2022, 17–18). Vahvempi antigenderistinen retoriikka vahvistuu puolueohjelmissa viimeisen tarkasteluajankohdan aikana:

”Woke-ajattelu pyrkii vieraannuttamaan ihmisiä perinteisistä perhearvoista ja sukupuolisuu-
den muodoista ja se korostaa tarvetta muuttaa näitä koskevia käsityksiä. Cancel-toiminta
määrittelee sarron välineiksi sivistyksemme keskeiset arvot, kuten vapauden, totuuden ja
kauneuden. ’Intersektionaalinen feminismi’ ja ’rakenteellinen rasismi’ ovat yliopistomaail-
massa syntyneitä poliittisia teorioita, joille on annettu tieteellisen tiedon asema.” (Suomalai-
suuspoliittinen ohjelma 2022)

Perussuomalainen sukupuolikäsitys on puolueohjelmissa enenemissä määrin kamppailun alai-
sena, kuten sukupuoli käsitteenä yleensäkin on (Holli 2012, 74; Kantola ym. 2020, 12; Julkunen
2010, 10). Perussuomalaista sukupuolta haastavat ohjelmissa alhainen syntyvyys, feminismi ja
maahanmuutto. Edeltävässä katkelmassa haastajan rooliin määritellään woke-ajattelu, cancel-
toiminta ja intersektionaalinen feminismi. Viesti on sekä antigenderismin ydintä että sukupuolipopulistista jaottelua, jossa perinteiset perhearvot ovat vastaan woke-ajattelua, ”oikea tiede”
on vastaan poliittista yliopistoa, ja niin edelleen. Kootusti sosiaalisen ulottuvuuden politiik-
kalohkossa sukupuoli merkityksellistyy heteroydinperheeseen ja kahden sukupuolen järjestyk-
seen. Perussuomalaisten puolueohjelmien sosiaalisen ulottuvuuden teemoissa sukupuolta kä-
sitellään usein sukupuolipopulistisesti, biologisesti ja kamppailullisiin erontekoihin perustuen.
Sukupuolen saamia merkityksiä voidaan tulkita limittäin sukupuolipopulismin ja antigende-
rismin käsitteiden avulla erityisesti myöhemmissä puolueohjelmissa, joissa vastakkainasettelu
feminismiin jyrkkenee. Maahanmuuton yhteydessä sukupuolen ja tasa-arvon käsittely saa myös
femonationalistisia piirteitä. Maahanmuuttoteema ja siten myös femonationalistiset argumentit
kuitenkin nousevat ohjelmiin vasta toisella tarkasteluajanjaksolla.

Sukupuoli, talous ja työ:

”Turhista ja haitallisista menoista tulee leikata”

Toinen käsittelemäni politiikkalohko on talous ja työ, johon koodasin aihepiirin sukupuoliviit-
tauksia. Nämä viittaukset käsittelevät sukupuolittunutta työelämää (esim. naiset työelämässä),

perhepolitiikan taloutta (esim. lapsiperheköyhyys, syntyvyyden taloudellinen tukeminen) ja muuta sukupuolittunutta talouspolitiikka (esim. kotihoidontuki, leskeneläke, ”ideologinen” talous).

Talouden ja työn sukupuolitettua keskiötä leimaa syntyvyys talouspoliittisena ilmiönä. Perussuomalaisten puolueohjelmissa työtä ja taloutta kasvattavat uudet vastasyntyneet, eli tulevaisuuden kansalaiset ja työntekijät, sekä tietysti heidän äitinsä. Äidit ovat ohjelmissa samanaikaisesti tärkeää työvoimaa, mutta toisaalta sukupuolipopulistisenkin biologisen roolinsa johdosta elintärkeää synnytys- ja hoivavoimaa. Kuva naisesta on tasa-arvon saavuttanut uusliberaali työntekijä, jonka toiminnassa korostuvat kuitenkin äitiys ja perinteiset perhearvot (ks. Norocel 2018). Pienpuolueaikojen 1995–2010 ohjelmissa esitellään useita politiikkatoimia, joilla pyritään tukemaan perheitä – eritoten (nuoria) äitejä. Kuitenkin näihin perhepoliittisiin ehdotuksiin sisältyy arvokonservatiivista ja uusliberaalia sukupuolittunutta ohjaamista (Ylöstalo 2022). Esimerkiksi katolisen ja aborttivastaisen Timo Soinin puheenjohtajuuden aikana, lapset ovat ”aina toivottuja”:

”Suomi tarvitsee lisää lapsia, ja lapset ovat mielestämme aina toivottuja. Siksi etenkin muuttotappiokunnissa tulisi lapsen syntymästä maksaa ns. vauvaraha, joka voisi olla suuruudeltaan esimerkiksi 500 euroa.” (Kuntavaaliohjelma 2008)

Perussuomalaisten syntyvyyspuhe on vahvasti kehottavaa ja yksilöä ohjaavaa. Sen kohteena ovat naiset, jotka lapsettomina voisivat mieluummin olla äitejä ja äiteinä mieluummin monen lapsen työssäkäyviä äitejä. Talouden ja työelämän toiminnan vastuun määrittäminen synnyttämisen kautta vain suomalaisille naisille on yksinkertaisuudessaan sukupuolipopulistinen julkilausuma, joka voidaan lukea myös femonationalismin käsitteen avulla, sillä synnyttämään kannustetaan nimenomaan kantasuomalaisia naisia. Naisten ja miesten roolit nähdään puolueohjelmissa tietystä tärkeysjärjestyksessä, joista toiseen pyritään vahvasti vaikuttamaan syntyvyyden nostamiseksi. Seuraavalla tarkasteluajanjaksolla 2011–2016 puolueohjelmissa esitetään politiikkaehdotuksia, jotka tunnustavat sukupuolten välisen epätasa-arvon:

”Työnteon ja lastenhankkimisen yhdistämistä olisi helpotettava myös siten, että lapsen syntymästä lapsen äidin työnantajalle aiheutuvat taloudelliset kustannukset tasattaisiin molempien vanhempien työnantajien kesken. Näin myös nuorten naisten vakituisen työpaikan saaminen käytännössä helpottuisi.” (Eduskuntavaaliohjelma 2011)

Talouden ja työn kentällä sukupuoli merkityksellistyy synnytykseen sidotun biologisen roolin lisäksi sosiaalisena roolina. Edellinen katkelma osoittaa, että työelämän rakenteiden johdosta naissukupuoli voi olla taakka työelämässä. Ote ei ilmennä sukupuolipopulismia tai antigenderismiä, vaan vanhemmuuden kustannusten jakaminen molempien vanhempien työnantajille on feminististä politiikkaa. Kuitenkin puolueohjelmissa näiden tasa-arvopoliittisten toimenpiteiden syy on syntyvyyden nousu. Sukupuolten välinen tasa-arvoinen talouspolitiikka ei itsessään ole riittävä motiivi. Vaikka naisia ohjataan puolueohjelmissa vahvasti synnyttämään, monissa muissa talouden ja työn teemoissa sukupuoleen liittyvät asiat palautuvat yksilötasolle ja yksilön oikeuksiin. Esimerkiksi kotihoidontuen jakamisesta perussuomalaiset ovat seuraavaa mieltä:

”Perussuomalaisten mielestä lapsiperheillä on kyky tehdä itsenäisiä päätöksiä. Kotihoidontuen pakkojakaminen oli mielestämme jo lähtökohtaisesti kestävä ajatus. Me katsomme, että perheet tietävät itse, mikä heille on paras vaihtoehto järjestää lastenhoito. Näemme, että kotihoidontuen pakkojakaminen ei ole tasa-arvokysymys vaan kysymys on oikeudesta valinnanvapauteen.” (Sosiaali- ja terveystieteellinen ohjelma 2015)

Katkelmassa palataan ajatukseen, kuinka tytöt ”saavat” olla tyttöjä ja pojat poikia. Lastenhoidossa äidit ”saavat” jäädä kotiin hoitamaan lapsia ja isät ”saavat” mennä töihin. Ajatus tasa-arvosta palautuukin synnytysteeman ulkopuolella yksilöihin ja heidän valinnanvapauteensa. Feminismin nähdään ohjelmissa estävän yksilölliset valinnat ja pakottavan ihmiset toimimaan tietyllä tavalla – mikä on antigenderistisen viestin ydintä jo antigenderistisen liikkeen katolisilta alkuajoilta saakka (Corredor 2019). Samanlaiset näkemykset jatkuvat vuosien 2017–2023 ohjelmassa, joissa feministinen politiikka on perheiden työllisyyspolitiikassa niin kyseenalaista, ettei se aja tasa-arvoa, vaan lainausmerkeissä ”tasa-arvoa”:

”Sen sijaan tilanteessa, jossa äidillä ei ole työpaikkaa, johon palata, ei ole syytä tehdä perhepoliittisia kikkailuja ”tasa-arvon” lisäämiseksi tai tilastojen kaunistamiseksi. Emme siis näe järkeväksi, että äiti siirtyy isyysvapaan ajaksi työttömyysturvan piiriin, jotta isän kotonaolo mahdollistuu. Perhepolitiikka ei myöskään voi olla – eikä sen tarvitse olla – työllisyyspolitiikkaa, vaan ensisijaisesti mahdollistaa lasta ja koko perhettä tukevia ratkaisuja. Äitien pakottaminen pois kotoa ei lisää työpaikkojen määrää kuin korkeintaan päiväkoteihin ja muihin lastenhoitopalveluihin.” (Perhepoliittinen ohjelma 2017)

Talouden ja työn lohkon sukupuoliviittauksissa käydään läpi myös maahanmuuton sukupuolittuneita kuluja ja verrataan maahanmuuttajaperheitä ja -äitejä suomalaisiin perheisiin ja äiteihin. Esimerkiksi vuoden 2019 sosiaalipoliittisessa ohjelmassa kuvataan, ” - - kun maahanmuuttajan lapset pitää saada päiväkotiin, jotta tapahtuisi kotoutumista, myös suomalaisen perheen mahdollisuuksia hoitaa lastaan kotona heikennetään.” Populistiselle radikaalioikeistolle tyypillisesti maahanmuuttajanaisia ei veloiteta myöskään synnyttämään kuten kantasuomalaisia naisia – sukupuolittuneet odotukset ja vaatimukset ryhmille ovat erilaiset. Femonationalismin käsitteen avulla katsottuna kyse voi olla siitä, että puolueen näkökulmasta jo tasa-arvoisia suomalaisia naisia halutaan kannustaa perinteisempään äitiyteen, kun taas ei-tasa-arvoisten (muslimi)maahanmuuttajanaisten halutaan pyrkivän tasa-arvoisempaan asemaan työn avulla (Farris 2017, 131). Antigenderistisen liikkeen nousu ja feminismin vastustamisen kasvu näkyy perussuomalaisten uusimmissa puolueohjelmissa. Niin feminismiin kuin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvät rahalliset investoinnit koetaan ohjelmissa turhaksi rahankulukseksi, joka voi olla populistiseen tapaan ”enemmistöltä” pois:

”Kuntien ei tule lähteä mukaan pienten mutta äänekkäiden ideologisten ryhmien vouhotuksiin. Emme kannata rahan tuhlaamista sukupuolineutraaleihin liikennemerkkeihin, jatkuviin syrjinnän ja rasismien vastaisiin iskulausekampanjoihin tai keinotekoiseen sukupuolittuneisuuden korostamiseen.” (Kuntavaaliohjelma 2021)

Otteessa rahankäyttö erilaisiin sukupuolitietoutta lisääviin tai syrjinnän vastaisiin hankkeisiin nähdään rahan tuhlauksena. Feminismi ja antigenderismi ovat molemmat nousseet yhteiskunnalliseen keskusteluun (Corredor 2019) samalla kuin perussuomalaiset ovat oikeistolaituneet (Palonen 2021), joten sukupuolen ja tasa-arvon osittainen merkityksellistyminen kulueräksi ei ole yllättävää. Ideologisuus ylipäättään esitetään puolueohjelmissa kielteisenä asiana. Perussuomalaisten oma sukupuolipolitiikka ja siihen liittyvä talouspolitiikka ei siis ole puolueen näkökulmasta ideologista. Kaikkiaan talouden ja työn politiikkalohkossa sukupuoli merkityksellistyy vahvasti synnyttämisen kautta. Puolueohjelmissa uusien kansalaisten ja työvoiman synnyttäminen kuvataan suomalaisten naisten tehtävänä, jotta Suomen talouden rattaat pysyvät käynnissä. Tätä voidaan tulkita niin sukupuolipopulistisena kuin femonationalistisena ilmiönä – joista jälkimmäinen tulkintamahdollisuus ilmestyy puolueohjelmiin vahvemmin vasta toisella tarkasteluajanjaksolla. Toinen merkittävä ajallinen huomio on, kuinka tuoreimmissa puolueohjelmissa aletaan vastustaa varojen käyttöä feminismin nimissä. Tämä on vahvasti linjassa antigenderistisen liikkeen kasvaneen jalansijan kanssa.

Sukupuoli ja turvallisuus: ”Myös Isis-vaimot ovat terroristeja”

Turvallisuuden politiikkalohkoon koodasin sukupuolimainintoja liittyen maahanmuuttoon, maanpuolustukseen, rikollisuuteen ja muuhun turvallisuuteen (esim. oikeusturva, hoitoalan turvallisuus). Turvallisuuteen linkittyessä sukupuoli esitetään perussuomalaisten puolueohjelmissa maahanmuuttoon sidonnaisena ja usein ulkoa tulevana uhkana. Tästä johtuen turvallisuuden politiikkalohkon analyysia avittaa erityisesti femonationalismin käsite. Femonationalistisena julistuksena puolueohjelmat vaativat Suomen naisten ja tyttöjen suojelemista maahanmuuttajamiehiltä. Samanlaisia argumentteja ovat käyttäneet perussuomalaisten sisarpuolueet muun muassa Ruotsissa (Sager ja Mulinari 2018) ja Alankomaissa (Verloo 2018b). Suomen sisäisenä, maahanmuuton ulkopuolisena, sukupuolittuneena turvallisuusuhkana mainitaan esimerkiksi lähisuhdeväkivalta, mutta näitä esimerkkejä on niukemmin.

Ensimmäisen tarkasteluajanjakson 1995–2010 niukat sukupuoli- ja turvallisuusviittaukset eroavat uudemmissa puolueohjelmista, sillä niistä puuttuu yhtä poikkeusta lukuun ottamatta myöhempiä viittauksia dominoiva luonnehdinta maahanmuutosta turvallisuusuhkana. Viittaukset käsittelevät keskenään erilaisia ja usein yksittäisiksi jääviä asioita kuten varusmiesten kuntoa, perheväkivaltaa ja nuorten seksitauteja. Seuraava katkelma on ainoa pienpuolueajan sukupuolittunut viittaus maahanmuuttoon turvallisuuspolitiikkalohkossa:

”EU kamppailee, suurtyöttömyyden, väestöongelmien, saasteiden sekä vakavien rikos-, prostituutio- ja päihdeongelmien kanssa. Emme tarvitse emmekä halua niitä tänne tuontitavarana.” (Eduskuntavaaliohjelma 2003)

Edeltävä ote on tyyliltään myöhempää turvallisuuslohkon sisältöä ennakoiva, joskin siinä korostuu maahanmuuttoa enemmän puolueen alkuaikoja leimannut Euroopan unionin vastaisuus. EU:n ongelmat, joista sukupuolittuneita ovat esimerkiksi rikollisuus ja prostituutio, ovat katkelmassa vielä Suomen ulkopuolella. Tämä muuttuu vahvasti vuodesta 2011 eteenpäin, jolloin ongelmat ovat puolueohjelmien mukaan juuri saapuneet tai saapumassa Suomeen:

”Perussuomalaisten mielestä Suomen lakia ja oikeuselämää pitää jatkossakin kehittää nimenomaan suomalaiselta demokratian ja tasa-arvoperiaatteiden pohjalta. Siksi on heti sanottava jyrkkä ei islamilaiselle sharia-laille. Sille ei pidä Suomessa antaa mitään jalansijaa, ei edes suvun sisäisissä perhe- ja perintöasioissa eikä perheen sisäisenä miehen kurinpitovaltana.” (Eduskuntavaaliohjelma 2011; myös Turvallisuuspoliittinen ohjelma 2015)

Vuosien 2011–2016 puolueohjelmissa suojellaan suomalaiseen yhteiskuntaan sisäänrakennettua sukupuolten välistä tasa-arvoa islamin tuottamalta turvallisuusalta. Edeltävä katkelma on malliesimerkki femonationalistisesta julkilausumasta, jossa sukupuolten välisen tasa-arvon puolustuksella ajetaan maahanmuuton ja islamin vastustamista (Farris 2017). (Sukupuoli)populistisesti ja affektiivisesti latautuen otteessa erotellaan vastakkaisia ja kilpailevia ihmisryhmiä, eli tasa-arvoiset suomalaiset ja epätasa-arvoiset muslimit, suojeltavat naiset ja uhkaavat muslimimiehet. Kuitenkaan kaikissa aikakauden puolueohjelmissa jako uhreihin ja uhkaajiin ei ole näin yksinkertainen, kuten seuraava seksuaalirikoksia käsittelevä ohjelmaote demonstroi:

”Etenkin seksuaalirikollisten rangaistukset loukkaavat ihmisten oikeustajua, uhreista puhumattakaan. Ensi kertaa kiinni jäänyt raiskaaja selviää usein varoituksella (= ns. ehdollinen tuomio) eli ei istu päivääkään rangaistusvankina. Samaan hengenvetoon on muistettava, että seksuaalirikoksissa näytön arviointi on usein vaikeaa.” (Turvallisuuspoliittinen ohjelma 2015; lähes samoin sanoin ilman viimeistä virkettä myös Eduskuntavaaliohjelma 2011)

Viimeisen virkkeen lisäys vuoden 2015 turvallisuuspoliittiseen ohjelmaan on erinomainen esimerkki sukupuolittuneen uhri- ja uhkaposition vaihtelusta. Otteessa sukupuoleen viitataan epäsuorasti, sillä vaikka seksuaalirikosten tekijöitä tai uhreja ei mainita naisiksi tai miehiksi, suurin osa kyseisten rikosten tekijöistä on miehiä ja uhreista naisia. Aikaisemmin vuoden 2011 ohjelmassa on korostettu vain rikosten (mies)tekijöiden uhkaa, mutta vuonna 2015 on haluttu lisätä maininta rikoksen näytön arvioinnin vaikeudesta. Toisin sanoen seksuaalirikosten (nais)uhrit eivät välttämättä olekaan uhreja vaan mahdollisia uhkia, sillä heillä on mahdollisuus valesella rikoksesta. Tämä ilmentää populismin affektiivista puolta ja populististen erontekojen tilannesidonnaisuutta (Laclau 2005). Seksuaalirikollisuus on perussuomalaisille myös femonationalistinen maahanmuuttoon linkittyvä ilmiö, sillä esimerkiksi vuoden 2017 kuntavaaliohjelmassa korostetaan maahanmuuttaja(miesten) olevan näiden rikosten yleisimpiä tekijöitä. Viimeisimpänä tarkasteluajanjaksona 2017–2023 uhri- ja uhkaposition vaihtelu jatkuu:

”Suomeen on palautettu Syyriasta runsaasti niin sanottuja Isis-vaimoja eli naisia, jotka ovat vapaaehtoisesti matkustaneet Suomesta Isisin hallitsemille alueille ja osallistuneet siellä tavalla tai toisella tämän murhanhimoisen terroristiryhmän toimintaan. Terrorismia koskeva lainsäädäntö on maassamme kuitenkin lepsua, eikä yhtäkään Lähi-idästä Suomeen palannutta naista ole tuomittu mistään rikoksesta. Tämä johtuu siitä, että suomalaisessa terrorismilainsäädännössä on Isis-vaimojen mentävä ammottava aukko.” (Kriminaalipoliittinen ohjelma 2022)

Puolueohjelmissa niin kutsutut Isis-vaimot ovat vahvin esimerkki sukupuolittuneesta uhri- ja uhkaposition muutoksesta. Näitä naisia ei kuvatakaan enää uskontonsa tai kulttuurinsa alisteisina

uhreina, vaan he ovat puolueohjelmissa ”vapaaehtoisesti” ottaneet osaa terroristiryhmän toimintaan. Sukupuoli merkityksellistyy turvallisuuden kentällä uhri–uhkadikotomian yhdeksi selittäjäksi. Varsinaisten rikosten ja rikkomusten lisäksi uhaksi nimeämistä perustellaan puolueohjelmissa myös epäilyttävyyden tai ansaitsevuuden kautta. Vuoden 2022 vaihtoehtobudjetissa esitellään nuorten maahanmuuttajamiesten kategoria, jotka saapuvat ”kaukomaista kyseenalaisin syin ja lukuisten turvallisten maiden läpi”, ”jäävät maahan, vaikka turvapaikkaan ei olisi perustetta” ja joita elätetään ”suomalaisten rahoilla”. Tämä kategoria rinnastetaan ’ansaitseviin’ vähemmistöihin, kuten Ukrainasta ”aidosti sotaa pakenevi(in)” naisiin, lapsiin ja vanhuksiin. Naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia puolustetaan femonationalistisesti maahanmuuton vastustamisen ohessa:

” – – suomalainen yhteiskunta alkaa lähentyä joustamattomia islamilaisia perinteitä eli se islamisoituu. Erityisen huolestuttavaa on tasa-arvoisuuden murtuminen ja naisia ja tyttöjä vähättelevien ja alistavien vaatimusten esiinnousu. Myöskään lapsiin, eläimiin tai esimerkiksi seksuaalivähemmistöihin kohdistuvat kulttuuriset ja uskonnolliset väärinkäytökset eivät kuulu kehittyneeseen Suomeen.” (Maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2019)

Puolueohjelmissa esiintyy femonationalismin lisäksi homonationalismia, jolla tarkoitetaan LGBTQA+ -yhteisön oikeuksien valjastamista maahanmuuton vastustamiseen (Puar 2013). Edeltävässä otteessa muun muassa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin sekä naisiin kohdistuvat väärinkäytökset ovat täysin ”kehittyneen Suomen” ulkopuolisia ilmiöitä, jotka ilmestyvät vasta islamin kautta. Aikaisempi tutkimus onkin ehdottanut, että pohjoismaiset populistiset radikaalioikeistopuolueet käsittelevät sukupuolen ja uskonnon suhdetta strategisesti, valikoivasti ja tarvittaessa (Norocel ja Pettersson 2021). Samassa ohjelmassa ajetaan huivien käytön kieltämistä tasa-arvon ja niiden naisia alistavan luonteen nimissä. Musliminaisten uimahallivuorot ovat sen sijaan ”sukupuoli-apartheidia” (Maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2023). Perussuomalaisten puolueohjelmien luvun perustella sukupuolta ja turvallisuutta on vaikeaa käsitellä ilman femonationalistista linssiä ja muslimimaahanmuuttoa, joka näyttää linkittyvän pienpuolueaikojen jälkeen lähes kaikkeen käsiteltävään asiaan. Kokonaisuudessaan turvallisuuden politiikkalohkossa perussuomalaiset sukupuolikäsitykset ovat merkityksellistyneet maahanmuuttosidonnaisesti. Käsitys sukupuolen ja maahanmuuton yhteydestä on femonationalismin ydintä: ”ulkoa tulevat” muslimimiehet positioidaan ohjelmissa uhaksi, kun taas niin ”sisäryhmän” suomalaiset naiset kuin myös muslimitaustaiset ja muut naiset näyttävät islamista aiheutuvan turvattomuuden uhreina. Ajallisesti puolueohjelmissa kuitenkin lisääntyy femonationalismin perusajatuksen vastaisesti naisten positiointi uhkatekijöiksi. Tämä uhri-uhkaposition vaihtelu kuvaa niin sukupuolipopulismien me–he-erontekoa (ja niiden tilansidonnaisuutta; Laclau 2005) kuin antigenderistisen ideologian valtavirtaistumista puolueen politiikassa.

KESKUSTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä artikkelissa olen kysynyt, millaisia merkityksiä sukupuoli saa perussuomalaisten politiikassa ja miten sukupuolen saamat merkitykset muuttuvat ajassa. Ensimmäiseen kysymykseen pyrin vastaamaan kolmen politiikkalohkon alla, joita olivat sosiaalinen ulottuvuus, talous ja työ sekä turvallisuus. Toista kysymystä varten erittelin aineiston kolmeen puolueen kannalta merkittävään ajanjaksoon, 1995–2010, 2011–2016 ja 2017–2023. Määrällisen sisällönerittelyn kautta huomasi, että sukupuoliviittausten määrä kasvoi ajallisesti. Sukupuolesta kirjoitettiin useimmiten epäsuorasti ja eniten sosiaalisen ulottuvuuden teeman alla. Vaikka sukupuolta ei käsitelty laisinkaan vajaan viidennöksessä puolueohjelmista, sukupuoli vaikuttaa kuitenkin määrällisesti olevan perussuomalaisia kiinnostava aihe, kun siihen viitataan ohjelmissa lähes 400 kertaa. Sisällönanalyysin avulla pääsin käsiksi siihen, mitä tämä runsas sukupuoliviittausten määrä piti sisällään ja miten sukupuoli niissä merkityksellistyi.

Sosiaalisen ulottuvuuden politiikkalohkossa sukupuoli saa merkityksensä heteroydinperheen ja kahden sukupuolen järjestyksen kautta. Käsittely on vahvasti sukupuolipopulistista ja perustuu erontekoihin ja kilpailuihin miesten ja naisten välillä tai sukupuoli- ja seksuaalimenemmistön ja -vähemmistön välillä. Maahanmuutto sukupuolittuneena ilmiönä nousee perussuomalaiseen politiikkaan vuodesta 2011 eteenpäin. Erityisesti vuodesta 2017 eteenpäin antigenderismi leimaa puolueen jyrkentyntä suhdetta sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja feminismiin. Talouden ja työn politiikkalohkon sukupuoliviittaukset merkityksellistävät sukupuolikäsitykset synnyttämisen kautta, sillä synnyttäminen tuottaa ohjelmissa kaivattuja ja tarvittuja uusia kansalaisia ja työntekijöitä. Suomalaisille naisille annettava rooli ja tehtävä on niin sukupuolipopulistinen kuin femonationalistinen. Kuten sosiaalisen ulottuvuuden lohkoissa, talouden ja työn kentällä viimeisen tarkasteluajanjakson 2017–2023 aikana suhde feminismiin ja siihen käytettyihin varoihin jyrkkenee. Turvallisuuden politiikkalohkon sukupuolikäsitykset merkityksellistyvät maahanmuuton ja ulkoa tulevien uhkien kautta. Puolueohjelmissa maahanmuuton uhkakuvat ja niitä vastaan suojautuminen on vahvasti femonationalistista. Ajallisesti aiemmin pelkästään uhreiksi nimettävät suomalaiset ja maahanmuuttajataustaiset naiset määritellään uudemmissa puolueohjelmissa myös uhkaajien rooleihin – eli femonationalistinen argumentointi vähenee antigenderistisen viestinnän noustessa.

Kaksi huomiota nouseekin erityisen kiinnostavaksi. Ensinnäkin kiinnostavaa on, miten antigenderististen argumenttien nousu viimeisellä tarkasteluajanjaksolla tulee vaikuttamaan suomalaisen tasa-arvotyöhön ja feminismiin laajemmin. Aikaisemmin perussuomalaisten jyrkkä suhtautuminen maahanmuuttoon nosti pinnalle myös joidenkin muiden eduskuntapuolueiden, kuten keskustan ja kokoomuksen, jäsenten aikaisempaa jyrkempiä maahanmuuttonäkemyksiä (Keskinen ym. 2009). Toiseksi on kiintoisaa, miten femonationalistista politiikkaa perussuomalaiset voivat tehdä, mikäli heidän näkemyksensä muuttuvat yhä antigenderistisemmiksi. Vaikka niin antigenderismi kuin femonationalismi perustuvat erontekoihin, ovat niiden sisällöt ristiriidassa keskenään. Antigenderistisen liikkeen nousu populistisessa radikaalioikeistossa vie mahdollisesti pohjaa femonationalistisilta argumenteilta (ks. esim. Donà 2021). Sara Farrisin teorisointi femonationalismista vuodelta 2017 ei enää vahvasti auta kuvaamaan tarkasteluajanjakson 2017–2023 perussuomalaisten puolueohjelmien sukupuolikäsityksiä.

Tarkastellessa sukupuolen saamia merkityksiä yli politiikkalohkojen rajojen huomataan, että käyttämäni teoreettiset välineet soveltuvat puolueohjelmien lukuun parhaiten eri tarkasteluajanjaksoina. Sukupuolipopulismi ja sukupuolen populistinen merkityksellistäminen kuvaa jo pienpuolueajan puolueohjelmia. Huomioitavaa on myös, että osa kansainvälisestä tutkimuksesta kuvaa 1995–2010 vuosien perussuomalaisia huonosti: eiväthän perussuomalaiset alkuaikoinaan kuuluneet populistiseen radikaalioikeistoon (Palonen 2021), eikä heidän politiikkaansa nuorille puolueille tyypilliseen tapaan ollut vakiintunutta (Ylä-Anttila 2014). Perhepolitiikassa sukupuoleen suhtauduttiin paikoitellen konservatiivisesti, mutta esimerkiksi sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksiin suhtautuminen oli vaihtelevampaa (vrt. Akkerman 2015). Femonationalismi nouseekin ohjelmiin vasta toisella tarkasteluajanjaksolla 2011–2016 maahanmuuttoteeman ja siihen liittyvien yhteiskunnallisten muutosten kuten niin kutsutun pakolaiskriisin vanavedessä (ks. myös de Lange ja Mügge 2015). Antigenderismi sen sijaan vahvistuu ohjelmissa viimeisellä ajanjaksolla 2017–2023. Tämä voi peilata laajempia muutoksia suomalaisessa yhteiskunnassa, sillä aikaisempi tutkimus on huomannut populistisen radikaalioikeiston suosivan femonationalistista tai antigenderististä viestiä riippuen sukupuolta ja tasa-arvoa koskevien kamppailujen laajuudesta yhteiskunnassa (Donà 2021; Reinhardt 2023).

Merkittävä tulos on sukupuolen osin merkityksetön rooli. Sukupuoliteemoja ei käsitelty lainkaan kokonaisuudessa yhdeksässä perussuomalaisten puolueohjelmassa. Erityisesti epäsuoria sukupuoliviittauksia, joiden koodaamisperusteet olivat suhteellisen löyhät, olisi olettanut löytyvän lähes mistä vain politiikkatuotoksesta sen aiheesta ja pituudesta riippumatta. Se että sukupuoleen tai tasa-arvoon ei suuressa osassa ohjelmia viitata suoraan voi kertoa pohjoismaiseen hyvinvointivaltioon sisäänrakennetusta diskursista, jonka mukaan sukupuolten tasa-arvo on jo saavutettu tai olemassa oleva asiantila (Julkunen 2010, 11–12). Myös aikaisemmassa tutkimuksessa, jossa analysoitiin perussuomalaisten vuoden 2015 eduskuntavaaliohjelmaa, pantiin merkille, että sana ”tasa-arvo” esiintyi ohjelmassa harvoin ja ”sukupuoltenvälinen tasa-arvo” ei koskaan (Kantola ja Lombardo 2019). Perussuomalaisten puolueohjelmissa sukupuolten välinen tasa-arvo voi olla samanaikaisesti turha poliittinen kannanotto (koska tasa-arvo on jo saavutettu) ja toisaalta antifeministisen politiikan kohde (haastaen valtavirran sitoumuksen tasa-arvoon). Jälkimmäinen suhtautumistapa ilmentää erityisesti pohjoismaisia populistipuolueita yhdistävää hegemoniavastaisuutta (Palonen ja Sunnercrantz 2021).

Tasa-arvoon ja feminismiin suhtaudutaan perussuomalaisten puolueohjelmissa kaksinaisesti – kannattaen ja vastustaen. Tämä peilaa suomalaisen yhteiskunnan arvoja. Koska pohjoismaiseen kulttuuriin on uppoutunut sukupuolten välisen tasa-arvon sitoumus, Suomessa kannatetaan sitä. Saman aikaisesti nimenomaisesti feminismin vastustaminen on ollut yleistä suomalaisessa kulttuurissa (Holli 2012, 73–74). Osa feminismin saavutuksista, kuten naisten äänioikeus ja lastenhoitotoimet, nähdään laajasti hyväksytyinä osina pohjoismaista yhteiskuntaa. Kuitenkin ”nykyfeminismi” nähdään epäilyttävänä. Siksi Riikka Purra voi julistautua ”vanhan liiton feministiksi” (Myllymäki 2021) samanaikaisesti kun hän Jussi Halla-ahon kanssa kertoo perussuomalaisten suhtautuvan erittäin kriittisesti feminismiin (Juusola 2020).

AINEISTO

- PS. 1995. Yleis- tai tavoiteohjelma. *Oikeutta kansalle - Perussuomalaisen puolueen yleisohjelma.*
- PS. 1999. Vaaliohjelma. *Perussuomalaisten eurovaaliohjelma 1999: Perussuomalainen kriittisenä Euroopassa.*
- PS. 2000. Vaaliohjelma. *Perussuomalaisten kunnallisvaalijulistus - Peruspalveluiden ja perusturvan puolesta.*
- PS. 2001. Yleis- tai tavoiteohjelma. *Lähiajan tavoiteohjelma.*
- PS. 2003. Vaaliohjelma. *Eduskuntavaaliohjelma 2003.*
- PS. 2003. Yleis- tai tavoiteohjelma. *Perussuomalaisten lähiajan tavoiteohjelma Lappeenranta 2003.*
- PS. 2004. Vaaliohjelma. *Perussuomalaisten kunnallisvaalijulistus - Äänestä perusvoimaa valtuustoon.*
- PS. 2005. Yleis- tai tavoiteohjelma. *Perussuomalaisten lähiajan tavoiteohjelma 2005.*
- PS. 2007. Vaaliohjelma. *Eduskuntavaaliohjelma 2007: Oikeudenmukaisuuden, hyvinvoinnin ja kansavallan puolesta!*
- PS. 2008. Vaaliohjelma. *Perussuomalaisten kunnallisvaaliohjelma 2008 - Äänestäjän asialla.*
- PS. 2009. Vaaliohjelma. *Perussuomalaisten EU-vaaliohjelma 2009.*
- PS. 2011. Erityisohjelma. *Perussuomalaisten maaseutuohjelma.*
- PS. 2011. Muu ohjelma. *Suomalaiselle parempi - Perussuomalaisten varjobudjetti 2012.*
- PS. 2011. Vaaliohjelma. *Suomalaiselle sopivin. Perussuomalaiset r.p:n eduskuntavaaliohjelma.*
- PS. 2012. Muu ohjelma. *Perussuomalaisten varjobudjetti 2013: Perustellusti parempi vaihtoehto.*
- PS. 2012. Vaaliohjelma. *Perussuomalaiset rp. kunnallisvaaliohjelma 2012 - Kunnat kuntoon!*
- PS. 2013. Muu ohjelma. *Perussuomalainen vaihtoehtobudjetti 2014.*
- PS. 2014. Muu ohjelma. *Työ, yrittäminen ja välittäminen - Perussuomalaisten vaihtoehtobudjetti 2015.*
- PS. 2014. Vaaliohjelma. *Perussuomalaisten EU-vaaliohjelma.*
- PS. 2015. Erityisohjelma. *Perussuomalaisten kielipoliittinen ohjelma 2015.*
- PS. 2015. Erityisohjelma. *Perussuomalaisten koulutuspoliittinen ohjelma 2015.*
- PS. 2015. Erityisohjelma. *Perussuomalaisten maahanmuuttopolitiittinen ohjelma 2015.*
- PS. 2015. Erityisohjelma. *Perussuomalaisten maaseutupoliittinen ohjelma 2015.*
- PS. 2015. Erityisohjelma. *Perussuomalaisten sosiaali- ja terveystaloudellinen ohjelma 2015.*
- PS. 2015. Erityisohjelma. *Perussuomalaisten talouspoliittinen ohjelma 2015.*
- PS. 2015. Erityisohjelma. *Perussuomalaisten turvallisuuspoliittinen ohjelma 2015.*
- PS. 2015. Vaaliohjelma. *Perussuomalaisten eduskuntavaaliohjelma – Pääteemat.*
- PS. 2017. Erityisohjelma. *Perussuomalainen perhepolitiikka: Suuntaviivoja ja uusia avauksia.*
- PS. 2017. Vaaliohjelma. *Arjesta se alkaa - Perussuomalaisten kuntavaaliohjelma 2017.*
- PS. 2018. Erityisohjelma. *Perussuomalainen koulutuspolitiikka.*
- PS. 2018. Muu ohjelma. *Perussuomalainen Suomi. Jotain rajaa. Perussuomalaisten eduskuntaryhmän vaihtoehtobudjetti 2019.*
- PS. 2018. Yleis- tai tavoiteohjelma. *Periaateohjelma.*
- PS. 2019. Erityisohjelma. *Perussuomalainen maahanmuuttopolitiikka.*
- PS. 2019. Erityisohjelma. *Perussuomalainen sosiaalipolitiikka.*
- PS. 2019. Erityisohjelma. *Perussuomalainen talouspolitiikka.*
- PS. 2019. Erityisohjelma. *Perussuomalainen ympäristö- ja energiapolitiikka.*
- PS. 2019. Muu ohjelma. *Perusasiat kuntoon. Perussuomalaisten eduskuntaryhmän vaihtoehtobudjetti 2020.*

- PS. 2019. Vaaliohjelma. *Äänestä Suomi takaisin - Perussuomalaisten eduskuntavaaliohjelma 2019*.
- PS. 2019. Vaaliohjelma. *Perussuomalainen EU-politiikka*.
- PS. 2020. Erityisohjelma. *Perussuomalainen media- ja kulttuuripolitiikka*.
- PS. 2020. Muu ohjelma. *Perussuomalainen vaihtoehto 2021: Eduskuntaryhmän vaihtoehtobudjetti*.
- PS. 2021. Muu ohjelma. *Perussuomalaisten vaihtoehtobudjetti 2022*.
- PS. 2021. Vaaliohjelma. *Asiat tärkeysjärjestykseen -kuntavaaliohjelma*.
- PS. 2022. Erityisohjelma. *Perussuomalaisten kriminaalipoliittinen ohjelma 2022*.
- PS. 2022. Erityisohjelma. *Perussuomalaisten maaseutupoliittinen ohjelma 2022*.
- PS. 2022. Erityisohjelma. *Perussuomalaisten suomalaisuusohjelma 2022*.
- PS. 2022. Erityisohjelma. *Perussuomalaisten ulko- ja turvallisuuspoliittinen ohjelma 2022*.
- PS. 2022. Muu ohjelma. *Perussuomalaisten vaihtoehtobudjetti 2023*.
- PS. 2022. Vaaliohjelma. *Perussuomalaisten aluevaaliohjelma 2022 - Suomalainen ensin*.
- PS. 2023. Erityisohjelma. *Pelasta suomalainen koulu: Perussuomalaisia näkökulmia peruskoulun ja ammatillisen koulutuksen korjaamiseksi*.
- PS. 2023. Erityisohjelma. *Perussuomalaisten maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2023*.
- PS. 2023. Erityisohjelma. *Perussuomalaisten talouspoliittinen ohjelma 2023*.

LÄHTEET

- Aarnio, E. 2004. Ohjelmatutkimus ja poliittisesti lukemisen muutos. Teoksessa: Hänninen, S. ja Palonen, K. 2004. *Lue poliittisesti: Profiileja politiikan tutkimukseen*. SoPhi Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä, 147–165.
- Akkerman, T. 2015. Gender and the radical right in Western Europe: a comparative analysis of policy agendas, *Patterns of Prejudice*, 49(1–2), 37–60. <https://doi.org/10.1080/0031322X.2015.1023655>
- Bertsou, Eri ja Caramani, Daniele. 2020. People haven't had enough of experts: technocratic attitudes among citizens in nine European democracies, *American Journal of Political Science*, 66(1), 5–23. <https://doi.org/10.1111/ajps.12554>
- Borg, O. 1965. *Suomen puolueet ja puolueohjelmat 1880–1964*. Werner Söderström Osakeyhtiö: Porvoo.
- Corredor, E. S. 2019. Unpacking “Gender Ideology” and the Global Right’s Antigender Counter-movement, *Journal of Women in Culture and Society*, 44(3), 613–638. <https://doi.org/10.1086/701171>
- de Lange, S. L. ja Mügge, L. M. 2015. Gender and right-wing populism in the Low Countries: ideological variations across parties and time, *Patterns of Prejudice*, 49(1–2), 61–80. <https://doi.org/10.1080/0031322X.2015.1014199>
- Dietze, G. ja Roth, J. 2020. *Right-Wing Populism and Gender: European Perspectives and Beyond*. Transcript Verlag: Bielefeld. <https://doi.org/10.1515/9783839449806>
- Donà, A. 2021. Radical right populism and the backlash against gender equality: the case of the Lega (Nord), *Contemporary Italian Politics*, 13(3), 296–313. <https://doi.org/10.1080/23248823.2021.1947629>
- Elomäki, A. ja Kantola, J. 2017. Austerity Politics and Feminist Resistance in Finland: From Established Women’s Organizations to New Feminist Initiatives. Teoksessa: Kantola, J. ja Lombardo, E. 2017. *Gender and the Economic Crisis in Europe: Politics, Institutions and Intersectionality*. Palgrave Mac-

- millan: Cham, 231–255. https://doi.org/10.1007/978-3-319-50778-1_11
- Elomäki, A., Kantola, J., Koivunen, A., ja Ylöstalo, H. 2016. Kamppailu tasa-arvosta: tunne, asiantuntijuus ja vastarinta strategisessa valtiossa, *Sosiologia*, 53(4), 377–395.
- Farris, S. R. 2017. *In the Name of Women’s Rights: The Rise of Femonationalism*. Duke University Press. <https://doi.org/10.1215/9780822372929>
- Graff, A., Kapur, R. ja Walters, S. D. 2019. Introduction: Gender and the Rise of the Global Right, *Signs*, 44(3). <https://doi.org/10.1086/701152>
- Graff, A. ja Korolczuk, E. 2022. *Anti-gender Politics in the Populist Moment*. Routledge Studies in Gender, Sexuality and Politics. Routledge: London. <https://doi.org/10.4324/9781003133520>
- Hjelm, T., Äystö, T., Koironen, I., Ahonen, T. ja Kyyrö, J. 2023. *Uskonto, politiikka ja suomalaisten asenteet: raportti*. Helsingin yliopisto: Helsinki.
- Honkasalo, V. ja Hjelm, T. 2020. Tasa-arvo erojen tuottajana ja eriarvoisuuden oikeuttajana: Femonationalismi, turvapaikanhakijat ja media. Teoksessa: Kantola, J., Koskinen Sandberg, P. ja Ylöstalo, H. 2020. *Tasa-arvopolitiikan suunnanmuutoksia: Talouskriisistä tasa-arvon kriiseihin*. Gaudeamus: Helsinki, 93–112.
- Holli, A. M. 2012. Kriittisiä näkökulmia tasa-arvon tutkimukseen. Teoksessa: Kantola, J., Nousiainen, K. ja Saari, M. 2012. *Tasa-arvo toisin nähtynä. Oikeuden ja politiikan näkökulmia tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen*. Gaudeamus: Helsinki.
- Julkunen, R. 2010. *Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit*. Vastapaino: Tampere.
- Juusola, A. 2020. *Perussuomalaiset suhtautuu epäilevästi feminismiin – Puheenjohtaja Halla-ahon mukaan aate lietsoo ”sotaa sukupuolten välille”*. Yle. Verkkojulkaisu. <https://yle.fi/a/3-11403277>
- Kantola, J., Koskinen Sandberg, P. ja Ylöstalo, H. 2020. *Tasa-arvopolitiikan suunnanmuutoksia. Talouskriisistä tasa-arvon kriiseihin*. Gaudeamus: Helsinki.
- Kantola, J. ja Lombardo, E. 2019. Populism and feminist politics: The cases of Finland and Spain, *European Journal of Political Research*, 58(4), 1108–1128. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12333>
- Kantola, J. ja Lombardo, E. 2017. *Gender and the Economic Crisis in Europe: Politics, Institutions and Intersectionality*. Palgrave Macmillan: Lontoo. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-50778-1>
- Keipi, T., Koironen, I., Koivula, A. ja Saarinen, A. 2017. A deeper look at party members – assessing members’ and supporters’ social structure, *Research on Finnish Society*, 10, 162–170. <https://doi.org/10.51815/fjsr.110774>
- Keskinen, S., Rastas, A. ja Tuori, S. 2009. *En ole rasisti, mutta.: Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Vastapaino: Tampere.
- Kestilä-Kekkonen, E. ja Sipinen, J. 2020. Perussuomalaiset eurooppalaisessa vertailussa. Teoksessa: Borg, S., Kestilä-Kekkonen, E. ja Wass, H. 2020. *Politiikan ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Oikeusministeriön julkaisu 2020:5. Oikeusministeriö: Helsinki.
- Kovala, U., Saresma, T. ja Vaarakallio, T. 2023. The Finns Party: From Catch-All Populism to Radical Anti-Immigration Discourse. Teoksessa: Derninger, L. ja Ströbel, L. 2022. *International Discourses of Authoritarian Populism: Varieties and Approaches*. Routledge: New York. <https://doi.org/10.4324/9781003310303-10>
- Kováts, E. 2016. The Emergence of Powerful Anti-Gender Movements in Europe and the Crisis of Liberal Democracy. Teoksessa: Köttig, M., Bitzan, R. ja Petö, A. 2016. *Gender and far right politics in Europe*. Cham: Springer, 175–189. https://doi.org/10.1007/978-3-319-43533-6_12
- Köttig, M., Bitzan, R. ja Petö, A. 2016. *Gender and far right politics in Europe*. Cham: Springer.

- <https://doi.org/10.1007/978-3-319-43533-6>
- Laclau, E. 2005. *On Populist Reason*. Verso: Lontoo.
- Mayer, S., Ajanovic, E. ja Sauer, B. 2014. Intersections and Inconsistencies. Framing Gender in Right-Wing Populist Discourses in Austria, *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 22(4), 250–266. <https://doi.org/10.1080/08038740.2014.964309>
- Mudde, C. 2004. The Populist Zeitgeist, *Government and Opposition*, 39(4), 541–563. <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x>
- Mudde, C. 2007. *Populist radical right parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511492037>
- Myllymäki, L. 2021. Perussuomalaisten nouseva tähti Riikka Purra esiintyy hillitysti mutta puhuu väestönvaihdosta eikä usko empatian ohjaamaan politiikkaan, *IMAGE*. Verkkolähde. Luettu 14.8.2023. Saatavilla: <https://www.apu.fi/artikkelit/riikka-purra-ei-usko-empatiaan-politiikassa>
- Norocel, O. C. 2018. Antifeminist and “Truly Liberated”: Conservative Performances of Gender by Women Politicians in Hungary and Romania, *Politics and Governance*, 6(3), 43–54. <https://doi.org/10.17645/pag.v6i3.1417>
- Norocel, O. C., ja Pettersson, K. 2021. Imbrications of Gender and Religion in Nordic Radical Right Populism, *Identities*, 29(4), 429–446. <https://doi.org/10.1080/1070289X.2021.1990542>
- Norris, P., ja Inglehart, R. 2019. *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism*. Cambridge University Press: New York. <https://doi.org/10.1017/9781108595841>
- Paloheimo, H. 2008. Ideologiat ja ristiriitaulottuvuudet. Teoksessa: Paloheimo, H. ja Raunio, T. (toim.), *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*. WSOY: Helsinki, 27–59.
- Palonen, E. 2021. The new leader of the Finns Party reinforces an illiberal turn, *The Loop: ECPR's Political Science Blog*. Verkkolähde. Saatavilla: <https://theloop.ecpr.eu/the-new-leader-of-the-finns-party-reinforces-an-illiberal-turn/>
- Palonen, E. ja Sunnercrantz, L. 2021. Nordic populists as hegemony challengers. Teoksessa: *The Nordic Economic, Social and Political Model*, toim. Koivunen, A., Ojala, J. ja Holmén, J. Routledge: Lontoo. <https://doi.org/10.4324/9780429026690-8>
- Palonen, E. ja Saresma, T. 2017. *Jätkät ja Jytkyt: Perussuomalaiset ja populismin retoriikka*. Tampere: Vastapaino.
- Paternotte, D. ja Kuhar, R. 2018. Disentangling and Locating the “Global Right”: Anti-Gender Campaigns in Europe, *Politics and Governance*, 6(3), 6–19. <https://doi.org/10.17645/pag.v6i3.1557>
- Perussuomalaiset. 2023. *Ohjelmat*. Verkkolähde. Luettu 22.5.2023. Saatavilla: <https://www.perussuomalaiset.fi/tietoa-meista/puolueohjelma/>
- Pettersson, K., Payotte, S., ja Sakki, I. 2023. Harsh Punisher or Loving Mother? A Critical Discursive Psychological Analysis of Marine Le Pen's Presidential Twitter Campaign, *Ethnicities*, 23(6), 905–930. <https://doi.org/10.1177/14687968221148574>
- Pikkala, S. 2020. *Naiset eduskuntavaaleissa ja sukupuolen merkitys äänestämässä*. Teoksessa: Borg, S., Kestilä-Kekkonen, E. ja Wass, H. 2020. Poliitiikan ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019. Oikeusministeriön julkaisu 2020:5. Oikeusministeriö: Helsinki.
- Pohtiva. 2023a. *Poliittisten ohjelmien tietovaraston hakukonepalvelu*. Verkkolähde. Luettu 22.5.2023. Saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/>
- Pohtiva. 2023b. *Lisätietoja – Ohjeet – Ohjelmatyypit*. Verkkolähde. Luettu 30.5.2023. Saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/lisatietoja/ohjeet/>

- Prior, L. Content Analysis. 2014. Teoksessa: Leavy, P. 2014. *The Oxford Handbook of Qualitative Research*. Oxford: Oxford University Press, 359–379.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199811755.013.008>
- Puar, J. 2013. Rethinking Homonationalism, *International Journal of Middle East Studies*, 45(2), 336–339. <https://doi.org/10.1017/S002074381300007X>
- Reinhardt, S., Heft, A. ja Pavan, E. 2023. Varieties of antigenderism: the politicization of gender issues across three European populist radical right parties, *Information, Communication & Society*, 27(7), 1273–1294. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2023.2246536>
- Robinson, K. H. 2008. In the Name of “Childhood Innocence”: A Discursive Exploration of the Moral Panic Associated with Childhood and Sexuality. *Cultural Studies Review*, 14(2), 113–129.
<https://doi.org/10.5130/csr.v14i2.2075>
- Saarinen, A., Koivula, A. and Keipi, T. 2020. Political trust, political party preference and trust in knowledge-based institutions, *International Journal of Sociology and Social Policy*, 40(1/2), 154–168.
<https://doi.org/10.1108/IJSSP-06-2019-0113>
- Sager, M. ja Mulinari, D. 2018. Safety for whom? Exploring femonationalism and care-racism in Sweden, *Women’s Studies International Forum*, 68, 149–156. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2017.12.002>
- Saresma, T., ja Palonen, E. 2022. On the Emergence of Alt-Science Counterhegemony: The Case of the Finns Party. Teoksessa: Eslen–Ziya, H. ja A. Giorgi, A. 2022. *Populism and Science in Europe. Palgrave Studies in European Political Sociology*. Palgrave Macmillan: Lontoo, 117–140.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-97535-7_6
- Saresma, T. 2018. Gender populism: Three cases of Finns party actors’ traditionalist anti-feminism. Teoksessa: U. Kovala, E. Palonen, M. Ruotsalainen, ja T. Saresma (Eds.), *Populism on the loose* (s. 177–200). Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisu, 122.
- Saresma, T. 2017. Populismmin tasa-arvo. Teoksessa: Palonen, E. ja Saresma, T. 2017. *Jätkät ja Jytkyt: Perussuomalaiset ja populismin retoriikka*. Tampere: Vastapaino, 109– 132.
- Saresma, T. 2014. Sukupuolipopulismi ja maskulistinen standpoint-empirismi, *Sukupuolentutkimus*, 27(2), 46–51.
- Silver, C. ja Lewins, A. F. 2014. Computer-Assisted Analysis of Qualitative Research. Teoksessa: Leavy, P. 2014. *The Oxford Handbook of Qualitative Research*. Oxford: Oxford University Press, 606–638.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199811755.013.007>
- Spierings, N., Zaslove, A., Mügge, L. M. ja de Lange, S. L. 2015. Gender and populist radical-right politics: an introduction, *Patterns of Prejudice*, 49(1–2), 3–15.
<https://doi.org/10.1080/0031322X.2015.1023642>
- Tilastokeskus. 2023. *Eduskuntavaalit*. Verkkolähde. Luettu: 5.4.2023. ISSN=1799-6252. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8mvkksf10w10cvzsrw7172g>
- Verloo, M. 2018a. *Varieties of Opposition to Gender Equality in Europe*. Routledge: Milton.
<https://doi.org/10.4324/9781315625744>
- Verloo, M. 2018b. Gender Knowledge, and Opposition to the Feminist Project: Extreme-Right Populist Parties in the Netherlands, *Politics and Governance*, 6(3), 20–30.
<https://doi.org/10.17645/pag.v6i3.1456>
- Vulovic, M. ja Palonen, E. 2023. *Nationalism, populism or peopleism? Clarifying the distinction through a two-dimensional lens*, *Nations and Nationalism*, 29(2), 546–561.
<https://doi.org/10.1111/nana.12920>

- Westinen, J., Pitkänen, V. ja Kestilä-Kekkonen, E. 2020. Perussuomalaisten äänestäjäkunnan muutos 2011–2019. Teoksessa: Borg, S., Kestilä-Kekkonen, E. ja Wass, H. 2020. *Politiikan ilmastonmuutos*. Eduskuntavaalitutkimus 2019. Oikeusministeriön julkaisuja 2020:5. Oikeusministeriö: Helsinki.
- Ylä-Anttila, T. ja Luhtakallio, E. 2017. Contesting Gender Equality Politics in Finland: The Finns Party Effect. Teoksessa: Köttig, M., Bitzan, R. ja Petö, A. 2017. *Gender and Far Right Politics in Europe*. London: Palgrave Macmillan, 29–48. https://doi.org/10.1007/978-3-319-43533-6_3
- Ylä-Anttila, T. 2014. Perussuomalaisten sisäiset poliittiset suuntaukset: Julkisen oikeuttamisen analyysi, *Politiikka*, 56(3), 191–209.
- Ylöstalo, H. 2022. Feminism at the Crossroads of Neoliberalism and Neoconservatism: Restructuring Women's Labor in the Context of Family Leave Reform in Finland, *Social Politics*, 29(499), 1336–1359. <https://doi.org/10.1093/sp/jxac008>

KIRJOITTAJATIEDOT

ANNA KUUSELA

VTM, väitöskirjatutkija

Sosiaalitieteiden laitos, sosiologia

Turun yliopisto

anna.a.kuusela@utu.fi